

Гэты здымак зняты
памайной камэрой у
фільтрацыйным лягеры ў
Чарнакозаве. У сьвеце
баяца, што ў гэткіх
лягерах вядуць
плянамернае вынішчэнне
чачэнскага насельніцтва.

Старонка 5.

Цудатворац з Хмелева

У вёсцы Хмелева, што пад Жабінкай, будзе закладзены манастыр-пустынь. Малады манах айцец Серафім, які сьвятаром у гэтым вёсцы, мае быццам бы незвычайны дар вылечваць людзей і выганяць з іх д'яблу. Да яго едуць і з Берасця, і з-за Берасця, і нават з-за мяжы, таму мясцовыя людзі і папрасілі дазволу адчыніць тут невялікі кляштар, кіраваць якім будзе айцец Серафім, і дазвол ім далі, піша БелАПАН.

Рээкспарт беларускай электрыкі

З пачатку лета 2000 году Беларусь будзе, магчыма, экспартаваць у Польшу электрычнасць, вырабленую на Бярозаўскай ДРЭС. Прынцыповае рашэнне наконт гэтага ўрад і Нацбанк прынялі. Неўзабаве ў Менску мусіць адбыцца сустрака працтаванію энергетычных кампаній Рәсеi, Польшчы й Нямеччыны на гэтую тэму, піша БелАПАН. Рэч у тым, што гэта фактычна будзе не экспарт, а рээкспарт электраэнэргіі, бо Беларусь сама на свае патрэбы раней купляла электрычнасць у Літве, а цяпер найбольш — у Рәсеi.

Б.Т.

На съмерць Пласкавіцкага

Магілёўскі гісторык Ігар Марзалюк прывёз з маскоўскіх бібліятэкі невядомыя дагэтуль пастычныя радкі, што належалі пяру Сімёна Палацкага, — невядомую вэрсію эпітафіі «На съмерць ясновільможнага шляхціца Георгія Пласкавіцкага, забітага Москвой». Сімёон Палацкі напісаў яе на старобеларускай мове. Гэтая ж эпітафія ўжо была вядомая з 60-х гадоў у польскамоўным варыянце. Цяпер высыветлілася, што ёсьць і арыгінальны старабеларускі тэкст. Тэксты абсалютна самастойныя, іх аб'ядноўвае толькі тэма. Эпітафію, на думку сп. Марзалюка, сваякі забітага пана так і замаўлялі: у дэзвюх розных вэрсіях.

Сымон Глазштайн, Магілёў

Усе прадаюць, а на ўсіх саджаюць

У Мсьціславе па шэсцьць гадоў атрымалі былы старшыня калгасу «Камуніст» Анатоль Гоцманаў і ягоная жонка Надзея. Яны — апошнія ахвяры той вядомай гісторыі, калі Лукашэнка вызваліў ад пасады старшыню райвыканкаму Сяргея Дземідзенку, аблывіканкаму — Кулічкова і галоўнага сельгасначальніка вобласці Адашкевіч. Свае тэрміны атрымалі Дземідзенка і колішні старшыня райсавету Аляксандар Пятроўскі. Цяпер дайшлі ў да калгаснікаў. А прычына ўсіх страсцяў — у продажу мяса ў Рәсею. Гоцманавы быццам бы прадалі за мяжу 15 т.

С.Г.

Наша Ніва

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі. №9 (166) 28 ЛЮТАГА 2000 г.

Фота Анатоля Клешчuka

Падзівіжнік Ермаловіч штодня гэздзіц з Маладэчна працаўцаць у менскія бібліятэкі. «Аматар» Ермаловіч адзін супрацьстаяў цэламу акадэмічнаму Інстытуту гісторыі, зачята баронячыя праўду летапісай і здаровую лёгкіцу даследаванья. Ён і цяпер рыхтуе новую книгу. Гроши на яе дзе Таварыства съляпых. Съляпыя даюць гроши на книгу для відушчых... Гутарка Ўладзімера Крукousкага з Міколам Ермаловічам — на старонках 6—7.

НОВЫЯ ІМЁНЫ Ў АПАЗЫЦЫІ

Беларуская інтэлігенцыя заклікае да Ўсебеларускага зъезду

Днімі абвешчаная новая ініцыятыва групы беларускіх дзеячоў культуры супраць інкарпрацыі нашай краіны ў склад Рәсеi. У звароце да грамадзтва, у прыватнасці, гаворыцца:

«Мы апынуліся на гісторычнай мяжы, за якой — нацыянальная нябытнасць. Тыя, хто імкнецца зьлікіддаваць нашу дзяржаўнасць, пад хісткай заслонай хлусыні і фальсифікацыяў рыхтуюць здачу сувэрэнітату краіны. Гэты згубны здрадніцкі працэс неабходна расчучыць. Дзяля гэтага мы з'явімось да ўсіх патрыётаў Бацькаўшчыны з прапановай праўесьці ў 2000 годзе Ўсебеларускі зъезд. Мэта яго — заявіць усюму сьвету, што дзяржаўнасць і дабрабыт Беларусі з'яўляюцца для нас найвышэйшымі вартасцямі.

Мы заклікаем неадкладна стварыць аргкамітэт Ўсебеларускага зъезду. Калі траба барапіць незалежнасць роднай дзяржавы, павінны быць адсунуты ўбок па-

літычныя рознагалосі, забыты асабістыя крыўды».

«Заўважце, пад зваротам няма подпісаў ніводнага апазыцыйнага лідара», — падкрэсліваюць ініцыятары. Затое стаяць імёны Радзімія Гарэцкага і Алеся Разанава, Віктара Скарабагатава і Ўладзімера Арлова. Разам з імі ўпершыню — подпісы актрысы Стэфаніі Станюты ды мастака Арлена Кашкурэвіча. Гэтак год па годзе да апазыцыі па чарзе дадалчаліся Быкаў і Барадулін, Даушук і Брыль... «У зъезду адзінна мэта — пацвердзіць незалежнасць Беларусі. Дэлегаты на яго мусіць выбрацца паводле тых жа прынцыпаў, што і на зъезд 1917 году», — дэкларуе адзін з ініцыятараў звароту, журналіст Аляксандар Старыкевіч. І спадзяеца, што «у час зъезду ў Беларусь зможа прыехаць Старшыня Рады БНР Івонка Сурвілла».

Прыгожа напісаны зварот на гадвае многія ранейшыя падобныя ініцыятывы, якія пашумелі ды

аблегліся ў ціхай затоцы. Тады таксама падпісвалі інтэлігенцыя, а пасля яе аўтарытэтам карыстаўся ня надта прынцыпавая функцыянеры-апазыцыянэры, каб ствараць пад сябе чарговыя малакарысныя канторкі. Ініцыятары даюць зразумець, што ідэя Ўсебеларускага зъезду адрозніваецца ад папярэдніх «кангрэсаў супраць дыктатуры» тым, што на ягонай аснове можа паўстаць рэальный орган народнага працтаваніцтва Беларусі, больш адекватныя структуры сённяшняга беларускага незалежнага грамадзтва, чым цяперашні Вярхоўны Савет.

Сказаная ў самых гарачых словамах праўда, на жаль, яшчэ ня сіла. Зваротам ня будзе відаць канца, пакуль кожнага разу наўні акціў будзе адно ў імёнах і шыльдах, а на ў новых палітычных тэхналёгіях, без якіх, з аднымі толькі рамантычнымі заклікамі, барапіць незалежнасць у сучасным съвеце немагчыма.

Сяргей Паўлоўскі

«НАРОДНЫ АЛЬБОМ» У МЕНСКУ

адпліфаваўся і загартаваўся, мы прывезлі якасна іншы пра-
дукт. «Народны Альбом» —
гэта найперш відовішча».

Залі зэлдзівіла іншы —
гледачы танчылі нават седэя-
чы. Пакуль «Альбом» бадзяўся
«у Эўропе», народ вывучыў песьні
з яго на памяць. Ужо неўзабаве
па запісе «Альбому» ўвесені 1996
году ў апусьцелай студыі зачынен-
нага «Радыё 101,2» на імя музы-
каў і радыё пайшлі лісты з

Narodny
Album

просбамі пра ноты да «Альбому». Публіка апошнія «альбомаўскія» імпрэзы зэлдзівіла яшчэ пя-
рэстасцю свайго ўзростава-
га складу. Найперш — вял-
ікай колькасцю дзяцей.

«Народны Альбом» — гэта сцёб на толькі з савецкіх ці польскіх штампаў, але і з беларускіх нацыянальных мітаў пра Захаднюю Беларусь. Але захопі-
вае «Альбом» на столькі сцёбам, колькі душэўнасцю, музычным

Чалавек дабіўся прауды

Прадпрымальнік
з Пінску, актывіст
БНФ Мікалай Буры
пры канцы лістапада
быў арыштаваны
на кірмашы.

У яго сканфіскавалі ўсе гро-
ши ды яшчэ далі дзіве ночы адміністраціўнага арышту. Пасля трох месяцаў змаганьня за прауду на гэтым тыдні ён нарэшце дабіўся, што гарадзік суд прызнаў яго невінаватым.

60-гадовага прыдпрымальніка Мікалая Бурага арыштавалі на цэнтральным рынку за тое, што ён нібыта незаконна набыў 1 даляр ЗША і паклаў яго ў кішэню курткі. Калі пасля аблішківания далаля ўонкавай кішэні не знайшлі, супрацоўнікі падткавай міліцыі Петрашэвіч і Шчукі абвінаваці спадара Бурага ў тым, што валюту ён выкінуў па дарозе ў пастарунак, а потым увогуле зъмянілі абвінаваць ваныні з заявлі, што затрыманы купіў не адзін, а ўжо 20 даляраў. Але і 20-даляравай купюры ў прадпрымальніка не знайшлі. Са словаў міліцыянтаў, дык ён яе таксама выкінуў. У выніку, нягледзячы на шматлікія парушэнні супрацоўнікамі міліцыі існуючай працэдуры затрыманыя, нядайнае вядзенне пратаколу і іншае, судзьдзя Пінскага суду Лешчанка прысудзіў канфіскацію ў сп. Бурага ўсе гроши, што быў пры ім, а гэта ў пераліку больш за 100 даляраў, ды пасадзіць яго на двое сутак ў СІЗА. Але абласны суд, куды пацярпелы зъяненуся са скаргай, прызнаў, што справа вялася са шматлікімі парушэнніямі. «Пратакол судовага пасаджання напісаны вельмі неахайна, пратакол аглядзу Бурага — нечытальны» — гэта толькі некаторыя з заўваг абласнога суду. Рашэнне Пінскага суду было прызнанае несправедлівым, і з Берасця спраўбы была адпраўлена назад у Пінск на перагляд да іншага судзьдзі. У выніку ўчора судзьдзя Татарэвіч пасланаві, што гроши ў пацярпелага былі канфіскаваны незаконна — іх вернуць. На жаль, пра дзве сутак, ні за што праўдзеных у камеры, ніхто не ўзгадаў. Прябіцця зъяненуяне грошай — таксама.

Дарэчы, сп. Буры добра знаёмы з беларускай Фэмайдай. Летасць яго дзвойчы затрымлівалі на кірмашы за тое, што перад падпольнымі прэзыдэнцкімі выбарамі ён зъбіраў подпісы за Пазынія.

Паводле афіцыйнай інформаціі з працягуты, летасць значна павялічылася колькасць супрацьпрайных дзеяньняў міліцыянтаў. Колькасць наўмысна сукрытых супрацоўнікамі міліцыі злачынстваў падвысілася амаль у два разы, да дысцыплінарнай адказнасці прыцягнутыя 40 міліцыянтаў, калі 120 спраўваў вяліся супрацоўнікамі ГУУС з парушэнніямі правілаў.

Аляксей Дзікаўскі

апавяданьнем пра тое, як «пад прыгнётам пансікім дзетак гадавалі».

Сантымэнт да эпохі 20—30-х гадоў жыве ці не ва ўсіх Эўропе. Божа гэта быў кароткі і радасны перады між жахамі дзівых войнаў. А мы яго ўспрымаем і як перыяд, калі жылі яшчэ суайчыннікі, якія ня ведалі савецкіх ўлад. «Народны альбом» — цалкам у стылістыцы часу, у які ён нас пераносіць, гэта крыху м'юзікл, крыху кабарэ, часам анэрэта. Усё разам — фэерыя. Сапраўды народная.

Віцэсі Кутрышка

2 З УСЁЙ КРАІНЫ

лісты ў рэдакцыю

Падтрымаем Веру Церлюкевіч

Крыху са спазненнем прачыталі №6 ад 7 лютага, дзе гутарка зь Верай Церлюкевіч, якая падала позму ў суд на Зімоўскага. Уражвае, што жанчына здолная аддаць усю сваю пэнсію, ды яшчэ пазычыць дзеля абароны свайго гонару ѹ гонару іншых людзей. А ці многа знойдзецца сярод нас, маладзейшых і здаравейшых за яе, ды са значна большымі заробкамі тых, хто гэтак жа «выкіне проста так» хоць бы чвэрць той сумы?

З'яўляємся да чытчыку «Нашай Ніве» і ўсіх добрых людзей: кампенсую разам страты спн. Веры ды дапаможам ёй, каб яна магла давесці працэс да канца. Яна заслугоўвае нашай дапамогі. Дзяля гэтага дасылаем на adres рэдакцыі 500 новых рублёў. Хай грошай будзе сабрана больш за тыя 15 мільёнаў, якія патраціла Вера, але менш за 3 мільярды, якія яна патрабуе праз суд. Гэта ўжо справа сумлення сп. Зімоўскага.

Марына і Аляксандар, Менск

ТБМ памыляеца

У 1992 г. Камісія па культуры БНФ «Адраджэнне» была распрацавана канцепцыя адраджэння гісторычнай гарадзкой тапанімікі Менску і наданыя новых найменніяў вуліцам, плошчам і іншым абектам гарадзкога асяроддзя. Гэтую канцепцыю падтрымала Тапанімічная камісія Беларускага краязнаўчага таварыства. Такая канцепцыя зводзілася да наступнага:

1) Пойнае аднаўленне гісторычных назваў дакалянільнага перыяду, найперш у межах Верхняга гораду і гарадзкога валу (гэта рэальная съведка незалежнасці Беларусі — ВКЛ і самакіравання Менску). Гісторычны цэнтр гораду — запаведнік архітэктуры, гісторычны і тапанімічны.

2) Захаваныя назваў калянільнага акрэсу, узынкненне якіх адбылося натуральным чынам на мясцовай глебе і традыцыях, ды

якія цалкам адпавядаюць беларускім моўным асаблівасцям, і якія не абязжараныя элемэнтамі калянільнай, імперскай ідэалёгіі.

3) Аднаўленне мясцовай мікратапанімікі на ашарах быльых прадмесціяў і сучасных новых раёнаў гораду (напр. Ляхаўка, Цівалі, Каменнная Горка і г.д.)

4) Запаўненне тапанімічных пустак і перайменаванне назваў калянільнага акрэсу нацыянальным гісторычным і культурным матыръям.

У гэтым блёк траплялі імёны выдатных дзеячоў гісторыі і культуры Беларусі ад Рагвалода, Усяслава Чарадзея ды Эўфрасіні Палацкай да Вітаўта Вялікага, Льва Сапегі, Радзівілаў, Ф. Багушэвіча ды М. Багдановіча.

Імя Ф. Багушэвіча пропанавалі надаць вуліцы Чырвонаармейскай (калянільнай назва Скобелеўская). Такі выбар быў не выпадковы: вуліца прылягае да гісторычнага цэнтра, на ёй размешчаны Нацыянальная Бібліятэка і гістфак БДУ. Канцепцыю перадалі ў Менгарыканкам, але там жа і пахавалі. Хоць пропанова слушна.

У сувязі з гэтым вялікае зьдзіўленне пропанова ТБМ аб наданні імёна Ф. Багушэвічу вул. Інтэрнацыянальнай. Гэтая вуліца мае гісторычныя назвы: у адзін бок ад Дамініканскай (Энгельса) — Панцырная, або Вялікая Зборавая, у другі бок — Валоцкая, або Валокі Палацкія. Вуліца ў гісторычным цэнтры гораду, і назывы яе ўяўляюць вялікую гісторычную і культурную каствонасць. Пропанова ж ТБМ неабдуманая і небяспечная.

Гэтые ж лісты дасылаю сп. У Ярошыну.

М. Купава, старшыня Нацыянальна-культурнай камісіі Партыі БНФ

Прысьвячаецца Віктару Шніпу

Адзін сабака ўстаў раніцай, глянуў у люстэрка, а на яго глядзіць адтуль Граждан. Пайшоў тады сабака ў ЗАГС і зъмяніў сваё прозвішча на Саграждан.

В. В., Менск

ПАЗЫТЫВЫ

КРУЦЕЛЬСКІЯ ГРОШЫ

Касірка ўзяла банкноту ды пачала адлічваць рэшту. Пералічыўши паперкі, яна рабтам спахапілася: суму ў руках была ці на ў дзесяць разоў. Большая за ту, што насамрэч трэ было аддаць. Кабета даслала колькі красамоўных эпітэтаў на adres «донамінатараў» ды пералічыла рэшту наноў.

Як выявілася, зусім не абавязково разумець прынцып дзеяння іржавай фінансавай мышны Беларусі, каб разжыцца за кошт дэнамінацыі. Дастаткова толькі прыгледзецца да саміх рублёў.

З «новых» грошай спраўна прыбрали Пагоню ды троі заўшнія нулы. Гэтага, відаць, падалося замала, і мастакі намалявалі яшчэ адну паперку з выявай Нацыянальнае бібліятэкі вартасцю 10 рублёў ды крыху зъмянілі колеры банкнотаў. Но зъмянілі, а моі пераблыталі. Так ці юначай, але колер «берасцейскай» пяцідзесяцірублёўкі надта нагадвае белсаўпрофаўскія паўмільёны, а сотня з балетам для няпільнага вока выглядае акурат як стary мільён. Вось і робіцца беларусы (часцей несвядома) дробнымі махлярамі, калі расплачваюцца адной банкнотай тады, як патрэб-

Алесь Кудрыцкі

«НАША НІВА» — ГАЗЕТА — ВЯСНА ВЯСНЫ

3 ВЯСНА 2000 — 3 «НАША НІВАЙ»

15 сакавіка — Марш Свабоды, 25 сакавіка — Дзень Волі, 2 красавіка — Дзень Пратэсту, 26 красавіка — Чарнобыльскі Шлях, 1 траўня — Дзень Салідарнасці. «Наша Ніва» будзе першай пісаць пра ўсе гэтыя падзеі.

Барацьба з вясною

З 1 сакавіка газета падаражае да 100 рублёў за нумар. Адпаведна падаражае ў падпіска — на палову. Цана газеты падвышаецца не таму, што мы ў рэдакцыі падвыслі сабе заробкі. Прычына іншая. Для ўсіх незалежных выданняў цана распаўсюджаныя з 1 студзеня ўзрасла ўжо на 400—600%. Вядома, інфляцыя за гэты час складае 28%, але ж не 600! Чаму так робіцца, не сакрэт. Улады вельмі баяцца Вясны-2000, і таму хочуць адрезаць людзей ад інфармацыі, разумеючы, што калі людзі ня будуць ведаць, куды ішоць, дык і ня прыйдуць. Газеты ў нас кволыя, але іншыя парасткі грамадзянскай супольнасці яшчэ слабейшыя.

Але ўлады пазнавата схамянуліся душыць і склалі новы падпісны каталог толькі ў лютым, таму сёняня ўзяўтра на красавік-чэрвень можна яшчэ падпісацца па старых коштках, фактычна, купіўшы газеты за другі квартал амаль наполову таньней. Мы райм аформіць падпіскі на другі квартал, да канца паўгодзідзя, за гэтыя два дні. Гэта безумоўна выгодна для Вас.

Падпіска па старых коштках каштует:

для менчукоў на шапік ці краму «Белсаўздрук» — вельмі зручна, бо тані і можна атрымліваць газету ўжо ў пандзелак — 708 руб. (на кожны месяц — 236 руб.). Калі ж набываць газету ў тым самым шапіку і плаціць штотыдня, дык гэта Вам абыдзеца ў 1300 руб. (Наполову даражай!).

звычайная на пошце ці ў «Белсаўздрук» 768 руб. (на месяц — 256 руб.).

Дык падпісвайцесь! Падпіскы індэкс 63125. Падпіску на «НН» прымаюць на любой пошце, у любым шапіку «Белсаўздрук».

Рэдакцыя

ЁН ВЫЖЫЎ, КАБ СЪВЕДЧЫЦЬ

21 лютага ў слонімскай бальніцы памёр
72-гадовы Васіль Струпавец

У 1997-м годзе «Наша Ніва» ісця пасцяль вайны жыць на Слонінеаднаразова пісала пра гэтага імшчыне. Наадварот, у 1997 г. чалавека ѹ ягоны лёс. У 1943 годзе група савецкіх партызанаў расстраляла ѹ вёсцы Якімавічы Слонімскага раёну ягоную сям'ю: атрымала папярэджаць, якую бацьку, маці, двух братоў і маленкую сястру. Сам Васіль Струпавец быў цяжка паранены, але на гэтым справа была закрыты, каб съведчыць пра тое ды тая...

Струпавец памёр у той час, навакольных хутароў савецкія калі ѹ Латвіі зноў загучала спартызаны закатавалі амаль 50 ва савецкага партызанска га мандзіра Васіля Конанава, нядайчын, дзяцей і старых). Аднак ні на засуджанага на 6 гадоў турмы пры савецкай уладзе, ні пры сёньняшнім рэжыме Струпавец так і засталі злачынцу заступіўся не дамогся суду над злачынцамі галоўныя чэкіст расейска-беларускім менавіта хацеў суду, а не кага саюзу...

Апошній воляй Васіля Струпавец

Зімовая атава

Яшчэ на скончылася зіма, а Пінскі гарыканкам ужо давёў усім прадпрыемствам і арганізацыям гораду, незалежна ад формы ўласнасці, заданыне па нарыхтоўку сена. Нарыхтоўку трэба скончыць да 1 кастрычніка, прычым палову сена трэба набаціць ўжо да 1 чэрвеня. Так тармасіца, бо на час стойлавага пэрыяду дзеля нармальнага ўтрымання летасі у сярэднім было назапашана толькі 14 цэнтнераў корму замест 22 патрэбных.

На тое, што такія дзеяньні супрацьзаконныя і абсурдныя, вэртыкаль не зьяўтара ўвагі. Але ніводнае прадпрыемства не высупіла супраць прымусу — з уладамі лепш не сварыцца. А як ужо там тыя гарадзкія працуць, паказала правальная леташня касавіца. Хто ж напрацуе «на дзядзьку»?..

Сёлетня выканкамская пастанова дае прадпрыемствам пэўную свабоду дзеяньня. Цяпер фірмы, якія ня хочуць шмат касіць, могуць, па ўзгадненні з падзейнымі гаспадаркамі, набываць сена на палову з калгасамі альбо рамантаваць для іх сельгастэхніку.

Сярод іншых заходаў улады па падвышэнні колькасці кармоў — забарона іх вывозу за межы раёна. Адпаведны загадрайвыканкаму падпісаны 7 лютага.

Аляксей Дзікаўскі, Пінск

Ядахімікатаў — на склад!

Гарадзенскія ўлады вырашылі змагацца з крадзяжом ядахімікатаў. Іх зараз ня будуть трывамы ў калгасах, як раней, а на агульных складах з добраў аховай, адкуль — калгасы — змогуць атрымліваць іх па частках.

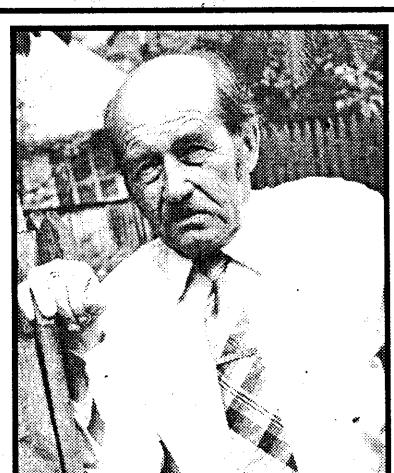
Ядахімікатаў даволі дорага каштуюць, таму іхны крадзеж дае добры прыбыток. Раней на Гарадзеншчыне была скончаная вялікая хеўра, якая перапраўляла ў Польшчу кантрабандай крадзенныя калгасныя ядахімікатаў. У гешэфце ўздельнічалі мытнікі і памежнікі з нашага і польскага баку.

С.М. Горадня

Безъ яды ні туды і ні сюды

У Смаргоні на тых прадпрыемствах, дзе займаюцца перапрацоўкай сельскагаспадарчай прадукцыі, становішча катастрафічнае. Праз недахоп малака на заводзе сухога абыястлушкинага малака аб'ёмы выпуску прадукцыі звышліся больш як на 20%. Менш выпускаюць цяпер і камбікармой, і аўсянных круп.

М.В. Астравец

паўца было пахаваць яго на вясковых могілках у Якімавічах, калі агульны магілі замардаваны ягонасці, ды пакрыць труну съяўтым бел-чырвона-белым съяцгам...

Сяргей Ерш

БЕЛАРУСКАЯ АЛІМПІЯДА па матэматацы

На пачатку 1999 году, калі на зімовых вакацыйах найбольш падрэхтаваныя старшаклясьнікі зъехаліся ў Магілёу на традыцыйную абласную алімпіяду, ім было прапанавана па заканчэнні паўдзельніцаць у яшчэ адной — беларускай матэматачнай алімпіядзе, на якой патрабавалася развязаць толькі адну задачу з запісам развязання на беларускай мове. І якасьць матэматачнага развязання, і якасьць выкарыстанай мовы ацэніваліся ў балах, па суне якіх і вызначаліся пераможцы. Патрэба ў такой алімпіядзе, на думку яе ініцыятараў, магілёўскага ТВМ і суполкі «Коля саброў», была абумоўленая дыскрымінацыяй беларускай мовы і апартайдам беларускоў.

Журы дадатковай алімпіяды ў прызначаны дзень і час чакала добрахвотнікаў у вялікай зале ўніверсітэту і гадала, колькі прыйдзе. Хваляванне было натуральным, бо і асноўная двухдзённая алімпіяды стаміла ўдзельнікаў, і дадому съпяпаліся — дзень быў разъезны. Прыйшлі 27 школьнікі. Пераважна з элітных установаў абласнога цэнтра, Натуральна, у паловы з мовай быў праблемы. Цікава, што добрая мова была ў тых навучэнцаў ліцэяў, гімназіяў, якія выраслі ў горадзе, дзе мовая карыстацца меней.

Перамог у алімпіядзе на той, хто лепш ведаў матэматаику і добра ўмёў развязаць матэматачныя задачы, а той, хто спалучаў гэтае майстэрства з майстэрствам валодання мовай: Букарава Дзіяна, Рыгор Міхалап і Антось Кавальчук. Лепшае матэматачнае развязанне было ў Юрасія Грушэцкага, але нізкія балы за мову былі праблемы. Цікава, што добрая мова была ў тых навучэнцаў ліцэяў, гімназіяў, якія выраслі ў горадзе, дзе мовая карыстацца меней.

Слушнасць ідэі магла выявіць толькі другая такая алімпіяды, бо першую не было з чым падраўнуваць. І вось роўна праз год «алімпійцы» вобласці былі зноў запрошаныя пазмагацца за пяць прызы ТВМ. На гэты раз прэтэндэнтаў было ўжо сорак. Шырэй адгукнуліся раёны. Выявілася, што некаторыя настаўнікі матэматаікі ўжо чакалі такай алімпіяды і рыхтавалі «пад яе» сваіх вучняў. Асобныя вучні прыехалі адмыслова на гэту алімпіяду. Такім чынам, ідэя беларускай алімпіяды прыжываецца, пра што съведчылі і ўсплылі слова настаўнікаў на адрас арганізатораў. Шэষць удзельнікаў быў ўжо знаёмімы журы, яны прыйшлі паслаборніцаць другі раз.

Важным для нас было і тое, што настаўнікі станоўчы ацэніваюць зъмест прапанаваных задач. Тут сапраўды ёсьць праблема. Арганізаторы абласных і рэспубліканскіх алімпіяд за 40 гадоў перабралі традыцыйнае кола школьніх задач і цяпер нібыта вымушаныя ўключыць задачы, матэматаікі якіх ўсё далей адходзіць ад школьнай праграмы. На развязанні тыхіх задач адмыслова на тэрніроўваюцца асобныя вучні, падперш прэтэндэнты на «алімпійскую» прызь з прэстыжных установаў (дзе перамогі на алімпіядах лічападаўкі). І атрымліваецца, што перамагае на алімпіядзе не найразумнейшы (як гэта і павінна быць), а той, хто лепш намуштраваны на пэўнага харктару задачах.

І настаўнікі адразу з'яўжалі і адзначылі, што задачы беларускай матэматачнай алімпіяды выгна адрозніваюцца: яны не выходаць за межы школьнай праграмы, але патрабуюць здольнасці варыятыўна карыстацца набытымі ведамі.

Але галоўнае выявілася пасля таго, як працы вучняў былі правераныя. Якасьць узрасла — і матэматачных развязанняў, і — асабліва! — мовы.

Лепшае матэматачнае развязанне задачы і на гэты раз было знойдзена ў таленавітага хлопца Ю.Грушэцкага. Але цяпер і ягоная мова была адной з лепшых: адна памылка на 50 словаў. На гэты раз ён не пакінуў нікому шану альянсу! Грушэцкі не адзін такі. З шасці паўторных удзельнікаў пяць палепшилі сваю мову.

Рыгор Міхалап пры відавочным росьце і ў матэматацы, і ў мове зноў апынуўся на другім месцы. А трэціе заняла Дзіяна Скачкова з Крычава. Нечакана, бо Дзіяна прыехала ў Магілёў на абласную алімпіяду па беларускай мове, па заканчэнні якой вырашыла паспрабаваць свае сілы і ў матэматачнай алімпіядзе.

Магілёўская арганізацыя ТВМ з'яўнілася да Міністэрства адукацыі з прапановай правесыці аналагічную алімпіяду для ўсей краіны. І тады берасцейцы (бо ў гэтым годзе рэспубліканская матэматачнай алімпіяды праводзіцца ў Берасці) атрымаюць унікальную магчымасць удзельнічаць у I-й беларускай матэматачнай алімпіядзе Беларусі: удзел у ёй будзе вольнастадынным.

Натуральна, што існаваныя дэльных паралельных алімпіяд — яя норма. Наша мара, каб новая алімпіяды як мага хутчэй зынікла з-за адсутнасці патрэбіў ў ёй, бо беларускімі стануть алімпіяды дэяржаўныя. Але гэтага давядзецца пачакаць.

Міхась Булавацкі, Магілёў

У Светлагорску суд. Судзяць Анатоля Сілівончыка, чалавека, які ў свой час фінансаваў выбар копіі нацыянальнай сувязі Беларусі, крыжа Эўфрасіні Полацкай, які набыў на ўласныя сродкі аўтобус, каб ягоныя землякі моглі без турботаў даяжджаць да райцэнтру.

За кратамі на лаве падсудных А.Сілівончык сядзіць адзін. Ні камандзіра атраду «беркутаўцаў» з Сургуту, ні намеснікаў і камісараў не відацца і не чуваць. Сілівончыка судзяць за тое, што ён фінансаваў пасездку «Беркута» ў Беларусь і прысутнічаў пры «захопе вёскі Мікалаеўкі», пра што мы пісалі летась у ліпені.

Судзяць мэцэната. Адразу ўзънікае пытанье: чаму на лаве няма дарослых камандзіраў атраду непаўнагадовых расейскіх пагромшчыкаў, тых, хто непасрэдна аддаваў загады падлеткам кідаць людзей тварамі ў зямлю, заганяць пад стол, зьбіваць, вязаць, страліць халастымі набоямі з баявой зброі, раскідаць выбуховыя пакеты? Мо таму, што тыя — паўнавартасныя грамадзяне Рәсей, а Сілівончык — свой, беларус? Чаму няма на гэтым лаве і тых, хто даваў дазвол на правядзенне «вучэннія», хто прапусціў праць мяжу на беларускую зямлю ўзброенымі атрадамі?

Адзін з артыкулаў кримінальнага кодэкса, па якім судзяць Сілівончыка, — паводле ягоныя грамадзянскія волі з прычыненнем ім фізычных пакутаў. А таксама — злоснае хуліганства і супраціў работнікам міліцыі пры выкананні апошнімі службовых абавязкаў.

На сёняшні дзень апытаўся 14 пачярпелых. Усяго траба апытаць 19 пачярпелых і 52 съведкі. У якасці съведкаў чаекацца прыезд асабоў з кіраўніцтва сургутскага «Беркута» — удзельнікаў падзеяў у Мікалаеўцы. Выкананыя поззамі таксама кіраўнікі Светлагорскага райвыканкаму.

У суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства», Саюзу франтавых сябровак, грамадзкіх арганізацый Сургуту, дачкі маршала Жукава і іншых асабоў.

На суд прыйшло нямана лістоў з просьбамі аб апраўданні Сілівончыка. У прыватнасці, ёсьць такія лісты ад МГА «Крых Святой Эўфрасіні Полацкай», дзе за прэзыдэнта А.Сілівончык, ад РПЦ, «Баявога братэрства

4 ЛЮСТРА ДЗЁН

СПОРТ

НЯБЕСНАЯ «МАФІЯ»

Два гады таму, пад час Алімпіяды ў Нагана, мужчынская індыўвідуальная гонка ў біятлённе была спыненая. Добрая частка ўдзельнікаў на момант прыняцца таго рашэння ўжо стартавала. Некаторыя нават даехалі да фінішу, сярод якіх быў і наш Аляксандар Папоў, сέньнішні галоўны трэнэр беларускай каманды. Ягоны час быў рэальнай зялёйкай на алімпійскі мэдал. Пасьля Аляксандар Рыгоравіч гучна абураўся з экрана тэлевізара, кажучы, што спаборніцтвы адміністрава міжнародная спартыўная мафія, якая, з ягоных словаў, убачыўшы няўдалы старт «сваіх» спартouаў ды нечаканую ўдачу беларуса, вырашыла адміністрава гонку «з-за дрэнных умоваў надвор’я»...

...Учора, у нядзелю, на чэмпіянаце сьвету ў нарэвскім Халмэнколене адбылося тое, што змусіла нас успомніць пра «японскую біятлённае западло».

На першым этапе мужчынскай эстафеты Аляксей Айдардэу прымусіў брудна вылаяцца ўсіх міжнародных мафіёзі, якія зъехалі на закрыццае біятлённага «мундышлю». Адстраляўшыся, як з кулямётам, ды пранесшыся па лыжні, як камэта з маторчыкам, сапраўдны беларускі мужык сібірскага паходжання перадаў эстафету самы першы, пакінуўшы

далёка ззаду славутых немцаў. Аднак Пётр Іавашка даў жахлівы для беларускай дружины вынік — 5 штрафных колаў на другім этапе. Эстафету Пётру перадаў сёмы, з адставаннем ад лідэраў-немцаў на дзіве з паловай хвіліны. «Міжнародная мафія» ўжо пачырала рукі ў чаканыні ганьбы беларускай каманды, ды цешыцца ім было рана: на трасу выйшаў Вадзім Сашурын. У стральбе лежачы Вадзік ня даў ніводнага пудла. Аднак ці то нейкая сывіння зьбіла яму прыцэл на лыжні, але на «стойцы» беларус зарабіў-такі адзін penalty loop. Эстафету ён перадаў, знаходзячыся на трэцій пазыцыі з адставаннем ад немцаў крыху больш за хвіліну...

...Алег Рыжанкоў, які бег за Беларусь на апошнім этапе, меў усе шанцы на мэдалі, аднак, мабыць, тоўстыя дзядзькі з рацыямі, цудоўна разумеючы, што перашкодзіць беларусу ўжо ня могуць, зрабілі выцірабаваны ў Нагана фінт — адмінілі гонку... «з-за дрэнных умоваў надвор’я». Яно то й праўда, на стадыён раптам сеў такі туман, што хоць на воўка ўзылез.

Вось так беларускі мэдалі ў эстафецце 27 лютага, як казаў вядомы герой суботній перадачы спадара Казіякі самі-знаеце-хто, «канулі ў лета».

Богусь Біятляненак

Б Т В А Ч Ы М А беларуса

СУМЛЕЊНЕ ШАРАМЕТА

Як і трапіло чакаць, гучныя фразы пра ледзь ня заўтрашніе адкрыцці другога нацыянальнага каналу выйшли пішыкам. Распрублі дый змоўклі. Не таму, што расхапеці, а таму што зразумелі — аднаго жаданья мала. Міжтым, нават расейская гроши так хутка ў цяперашнюю Беларусь зачыгнучы не ўдалося.

Са словаў Кісяля, перадумалі ўжо перакрываць ОРТ. Быццам бы будуць ствараць новую сетку вяшчаныні, каб і любым расейцам не перашкаджаць, і вяшчыцца на ўсю краіну яканса. Рабіць тое будуць, безумоўна, разам з замежнымі інвестарамі. І дзе ж тых інвестараў пад гэткі круты праект шукаць?! Хто дасць гроши на тэлебачаньне, якое павінна стаць «правадніком пэўнай сацыяльной тэндэнцыі, скіраванай на фармаванне прагрэсіўнай грамадzkай сувядомасці», і даваць «адпаведны ідеалагічны адпраўнік» (цитуем Мясыніковіча)?

А пра тое, на што нам ОРТ, вельмі красамоўна кажа той факт, што й Павал Шарамет там ужо працаўваць не жадае. Ён вяр-

Арцём Лук'яновіч

З драўлянымі «Калашнікамі»

23 лютага перад Гарадзенскім університетам адбылася кароткая акцыя супраць службы ў войску. Яе правялі маладыя анархісты.

На вачах публікі сыштаваліся шэсцьць чалавек з завязанымі ратамі і шыльдамі на шыях: «Призывік 2000». Абапал апынуўся два ахоўнікі ў вайсковых шапках і з аўтаматамі Калашнікаў — драўлянымі, але натуральных памераў. Адзін з іх выгукнуў нешта пра вайсковую службу. Сэнсу публіка ня вельмі дапяла, паколькі ўся грамадка

зьнікла, не чакаючы міліцыі. Праўда, некаторым з прысутных дасталіся ўлёткі. У тэксце з сарказмам гаварылася пра тое, што моладзь дзеля «спакою айчыны» гатовая ісці ў войска да «дзядоў», мыць унітазы і «лізаць дупу» камандзірам. Удзельнікі ж накіраваліся да гарваенкамату, дэзверы якога былі замкнёныя. Але калі да іх выйшаў сам венкам палкоўнік Б. Скобелёў, маладёны не рызыкнулі зайсці да яго на гарбатку і хуценька разышліся.

Сяргей Максімовіч

Час белых ценяў

270 гадоў таму нарадзіўся апошні кандзлер ВКЛ Яўхім Літавор Храптовіч. З гэтай наўгады адчыніеца выставка твораў акадэмікіў Беларускай Акадэміі Выяўленчага мастацтва пад назовом «Час белых ценяў». Адкрыцьцё адбудзеца 2 сакавіка а 17 гадзіні ў Музее сучаснага выяўленчага мастацства (праспект Скарыны, 47).

A.K.

Выставка «Пагоні»

У Рэспубліканскім экалагічным цэнтры навучэнцаў (гэта былая станцыя юнатаў на Макаёнка, 8 — калі новага БТ, калі ст.м. «Маскоўская») адчынілася выставка суполкі «Пагоні». Гэтым разам выставка прысьвечаная вынікам зімовага пленэру імя Язэпа Драздовіча, што прайшоў на Каляды пад Глыбокім і Шаркоўшчынай. Як і ў творчасці самога Драздовіча, пераважаючы фантастычныя краявіды Беларусі. Сярод удзельнікаў — мастакі з Меншчыны, Віцебшчыны, Палесся і Галінды. Адкрытая выставка будзе на гэтым тыдні, а тады на змену ёй прыдзе выставка керамікі вучняў Алея Марачкіна.

Між іншым, традыцыйную выставу «Пагоні» ў Палацы мастацтваў на 25 Сакавіка сёлета ў Менску не дазволі.

Купалаўская

У Літаратурным музее Янкі Купалы (гэта ў парку Янкі Купалы) праходзіць фотавыставка «Паэзія купалаўскіх мясяцін». Аўтар праекту — старшыня фотаклубу «Менск» Альберт Цехановіч, які трапы таму наладзіў Міжнародны Купалаўскі фотапленэр. Сюжэты твораў — паводка ў Вязынцы, буйные палараць-кветкі ў Ляўках, а таксама малаўнічыя віды Карлавых Вараў і Прагі, якую Купала наўвядваў тройчы. Са словаў Цехановіча, дух песьняра жыве ня толькі ў кнігах, але і ў тых мурах і дрэвах, якія натхнілі яго.

Юрась Барысевіч

У беларускім відэаклюб

Беларускі відэаклюб пры ТВМ пашырае дзеянасць. Цяпер ягонае аддзяленне адкрылася ў моладзевым цэнтры «Майстэрня Будучыні», што ў Малінаўцы на вуліцы Слабадзкой, 15. Паказы беларускамоўных відэастужак у гэтым цэнтры будуць адбывацца штонядзелю а 12-й. Апроч таго, у ТВМ адкрыўся відэапракат. Кожны можа прысьці і ўзяць патрэбную яму касэту ў любы дзень. Відэатэка налічвае цяпер 14 найменняў, сярод іх мастацкія, мультыплікацыйныя, музычныя відэопраграмы. Пракат (і кнігарня) працуе ў суботні дзень з 11-й да 19-й (без перапынкаў), таксама і ў нядзелю. Адрас у Менску: Румянцева, 13. Тэл.: 213-43-52.

В.С.

дзе варта быць

Магілёў

У Магілёве з 1 да 5 сакавіка пройдзе фестываль маладых выканаўцаў фартэпіяннай музыкі.

Жыдоўскае кіно — бясплатна

Амбасада Ізраілю ў Беларусі была прывозіла да нас ізраільскі жывапіс, а цяпер прывезла 6 фільмаў, і не абы-якіх, а новых ды яшчэ ўстанавленых прызамі. Ізраільскай кінаакадэміі ды міжнародных кінафестаў у Бэрліне ёй Марэнэлі.

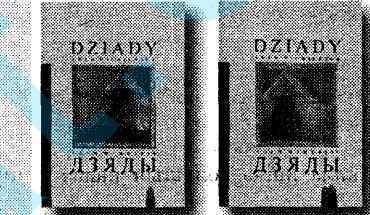
26 лютага — «Дыбук» (1997), рэжысэр Есі Сомэр. Стужка — сучасная версія клясічнага габрэйскага паданыя аб разъяднаных захаханых. 27-га — «Гарадзкія жарсы» (1998), рэж. Джанатан Сэгал. Эва Й Робі — шчаслівая сямейная пара, але з'яўленыне Эмануіла, былога кахана Эвы ды сябра Робі, усё зъмяняе... 28-га — «Пасхальная ліхаманка» (1995), рэж. Шэмі Засін. Вялікая сям'я рыхтуецца да Пасхі. Застаўца два перадсвяточныя дні, каб дараваць усе крываў. 29-га — «Святыя Клара» (1995), рэж. Арні Фолман ды Улі Сіван. Недалёкая будучыня. У буйным ізраільскім горадзе дзяўчынка Клара раптоўна выяўляе дар прадбачання. Яе працоўты прыводзяць горад да хаосу, а самай Клары даводзіцца выбіраць: застацца съятай ці згубіць свой дар, але знайсці каханыне. 1 сакавіка — «Погляд зі схаду» (1996), рэж. Ёсіф Інхадэз. Трагічнай гісторыя пра сына, які прыяжджае ў Ізраіль на пахаванне бацькі, ажно той зусім не памёр, а трапіў у турму ды нават пасыпей стуль зъбегчы. 2-га — «Святыя» (1999), рэж. Анас Гітай. Ісцыхаўчая драма з жыццем «мэа шэарым» — ерусалімскі грамады артадаксальных габрэй. Фільмы ідуць у кінатэатры «Піяніэр», пачатак а 19-й. Уваход вольны.

Агліяд

«Беларускі Гісторычны Агліяд», рэдагаваны Генадзем Сагановічам, — 5 гадоў. Пад гэтую нагоду выйшаў новы нумар, таўстычны, 400 старонак. Прэзентацыя нумару і агліяду адбудзеца ў аўторак у Беларускім калегіуме (18.30, бібліятэка Янкі Купалы, Харужай 21).

Мішкевіч ды Мінскевіч

Чатыры гады малады паэт, бард, журналіст Серж Мінскевіч працаў над першым поўным беларускім перакладам паэмі Адама Міцкевіча «Дзяды». І вось выйшаў двухтомовік з поўным арыгіналам паэм і побач — пераклад на беларускую мову, а таксама корпус каментароў па-польску і па-беларуску.

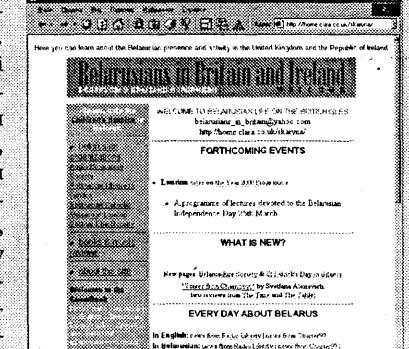

У першым томе зъмяшчаюцца «віленска-ковенскія «Дзяды», якія Міцкевіч напісаў у 1820—1823 г., а таксама некаторыя сцэны I часткі, апублікаваныя пасля смерці аўтара. У II томе — «дрэздэнскія «Дзяды», створаныя павятам у 1832 годзе. Такі падзел выклікаў тым, што Міцкевіч працаў над паэмай у розныя перыяды творчага жыцця. Кнігу презентуюць 2 сакавіка а 17.45 у галоўным будынку Нацыянальнай Бібліятэкі.

На сایце

На сайце Беларусаў у Вялікабританіі з'явіліся старонкі Англо-Беларускага таварыства і два артыкулы а.Аляксандра Надсана: «Беларуская Грэка-Каталіцкая (Уніяцкая) Царква» і «Беларуская бібліятэка ім. Францішка Скарыны ў Лэндане». Пакуль толькі па-ангельску: <http://home.clara.co.uk/skaryna>

Алесь Кудрыцкі

ГІСТОРЫЯ ЦАЦАК

«Жыцьцё жукоў», «Меч у камені», «Балто», «Аліса ў краіне цудаў», «Прыгаждуня ў соннім лесе» — мультыплікацыйныя фільмы, дубляваныя па-беларуску акторамі вядучых менскіх тэатраў.

«АЗБУКА ДЛЯ МАЛЕНЬКІХ», «Ехаўказачнік Бай», «Цік-так ходзікі», «Беларускі народны казкі», «Стойкі алавянны саладацік + Каліф-бусел» — аўдыёкасэты з записамі казак, калыханак, песьні ў дыялекстах менскіх беларусаў.

Ціпер і ў Віцебску:
вул. Гоголя 14, крама «Сучаснік»

Кошт відэаклюб — 2 000 руб.,
кошт аўдыёкасэты — 600 руб.

Звязтрайцеся на тэл.: 8 (017) 228-45-88.

Касэты можна замовіць, пералічыўшы гроши звычайнім паштовым пераказам на рахунак ЗАТ «Сотвар», р/р 301200000195 ф-л №506 ОАО СБ «Беларусбанк», г.Мінск код 809. У графе «Для пісомавага паведамлення» напішыце, якую касэту вы замаўляеце.

Наша Ніва [9] 28.02.2000

Заслона сакрэтнасці, якую Радзея тримае над Чачэніяй, толькі трошкі расхінулася, і гэтага было дастаткова, каб съвет жахнуўся. Кадры, знятныя «афіцына ўпраўнаважанымі» рэпарцёрамі «Ізвестій», не вядома якія сумленыя людзі здолелі перадаць на Захад — у Радзею інфармацію пракцэджвае цэнзура. На кадрах відаць групу чачэнцаў у брацкай магіле. Цэлы знявачаныя, апаганенныя, больш за тое — каля 30 целаў звязаныя разам дротам. Найбольш верагодна, што іх перад съмерцю катавалі. Расейскі ж

Адзін з кадраў, знятых рэпарцёрами «Ізвестій»

СЪВЕТ ЖАХНУЎСЯ

прадстаўнік Ястржэмскі заявіў, быццам бы гэта ўжо трупы звязанія, каб лягчэй было перавозіць.

Іншыя жахі выкрылі чачэнцы, якіх іхным сем'ям удалося выкупіць з фільтрацыйнага лагеру ў Чарнакозаве. Зьдзекі і тартуры жудасныя, людзей гвалцяць, расстрэльваюць. Праваабаронцы патрабуюць доступу ў лагер, расейцы ўпарты не пускалі, гэта выклікала яшчэ большыя падазрэнні.

Асаблівае абурэнне съвету выклікае тое, што Расея цынічна адмаяўляеца прызнаваць нават саму праблему з правамі чалавека на Каўказе, хоць шок выклікае сам выгляд Грознага, гораду, які зруйнаваны мацней, чым Менск у 1944-м ці Дрэздэн у 1945-м, прычым войскамі «свой» жа краіны.

Міжнародная праваабарончая арганізацыя *Human Rights Watch* назыўбала ўжо пад 600 съведчанняў наўмысна жорсткага абыходжання з цывільнымі людзьмі і палоннымі чачэнцамі. Паводле словаў яе прадстаўніка, доказаў назыўбала досыць, каб падаць у Міжнародны Гаагскі tryбунал па злачынствах супраць чалавецтва на шэраг расейскіх вышэйшых

афіцэраў, у тым ліку на аднаго генэрала, імя якога не паведамляецца.

Скальхнулася сусветная, найперш эўрапейская, грамадзкая думка. Даніэль Кон-Бэндышт, Андрэ Глюксман, Ізабель Аджані і яшчэ 200 французскіх інтэлектуалаў выступілі з гнеўнай адозвай да эўрапейскіх палітыкаў і народу съвету. «Уладзімір Путін правягае справу Іосіфа Сталіна. Як патрыёт ён загадвае сцерці Грозны зъ зямлі, дазваляе дабіць ягоных мірных жыхароў і расстраляць параненых чачэнскіх байкоў. Як гуманіст ён падаць вёскі. Як чалавек сучасных поглядаў ён забаране дактарам прыажджаць у Чачэнію. Як дэмакрат ён затыкае рот прэсе. Як адміністратор ён арганізуе фільтрацыйныя лягеры».

У гадавіну дэпартаты чачэнцаў парыская інтэлігенцыя сабралася на мітынг салідарнасці на плошчы перад цэнтрам Пампіду. Такія самыя акцыі адбыліся ва ўсёй Эўропе.

На такую хвалю салідарнасці не маглі не адгукнуцца падліткі. Вацлаў Гавэл у суботу заяўвіў, што ў Чачэні ідзе вынішчэнне цэлай нацыі, а далёка не анатытэрарыстычная апэрацыя.

Барыс Тумар

БІТВА ЗА ІРАН

Рэфарматарам на чале з братам прэзыдэнта Хатамі не стае толькі 5 мандатаў, каб атрымаць большасць у новым іранскім парламэнце. Гэтай большасці яны, безумоўна, даб'юцца ў другім туры выбараў, на якім будуть аспрэчвацца 65 мандатаў. У першым туры прыхільнікі мадэрнізацыі краіны, менш фундамэнтальнай формы ісламу і эмансыпациі кабет сабралі каля 55% галасоў.

Верасень мінулага году. Тэгеран. Мора студэнтаў — блізу 10 000 — сабраліся ў дзень стагодзідзя з дня нараджэння аяталом Хамайні, лідэра іранскай ісламскай революцыі 1979 году, каб паслухаваць Мухамада Хатамі, цяпешрашнія прэзыдэнты краіны. Хатамі зрабіўся прэзыдэнтам два з паловай гады таму, паабіцайшы наладзіць дачыненіні з Захадам ды абнавіць краіну. Студэнты прагнулі пераменаў і звязвалі з Хатамі свае спадзяваныні. Нашыральнику зь іншага краю магло б здзіцца, што ці то гэта выступае на той прэзыдэнт, якога так любіць моладзь, ці то дарадцы-спічрайтэры падсунулі прэзыдэнту на ту посту прамову. Напады на «бесхрыбетных імітатаў Захаду» гучалі незразумела. Але чаму, калі Хатамі скончыў прамову ды сеў нага за нагу, студэнты пачалі ў захапленыні выгукваць ягонае імя, а студэнткі яшчэ вышэй узялі ягоныя партаты?

Такія ідэі, як дэмакратыя ды вяршэнства права, падаюцца базальнымі ў заходніяя краіне, але ў Іране яны — выклік Ісламскай

Рэспубліцы. Хатамі даводзіцца ўжывацца з рэлігійным судовым апаратам ды з аяталом Алі Хамайні, вярхоўным лідэрам краіны, улада якога мацнейшая за прэзыдэнцкую. Хатамі прыйшоў з таго ж асяродзьдзя, якое ён крытыкуе, і сам разумеет, што ходзіць па лязе. Нездарма Мухамад-Алі Абтагі, дарадца іранскага прэзыдэнта, лічыць: «Чым менш ён скажае, тым лепш».

Хатамі прывяла да ўлады іранская моладзь, якая складае ў краіне, дзе кантроль за нараджальнасцю — грэх і злачынства, большасць (штогод на рынку працы звязанаеца 800 тысяч новых пар рабочых рук, гэта прытым, што насельніцтва краіны складае 65 мільёнаў чалавек, а ўзровень беспрацоўя — 17%). Яны жадаюць палітычнай рэформы і разам з тым пакуль даруюць сваіму абраяніку пэўную мяккацельсць.

Паплечнікаў Хатамі, то бок рафармістаў, называюць «давом курдады» — у гонар даты персыдзкага сонечнага календара, якая супала з днём, калі Хатамі вый-

раў прэзыдэнцкую гонку. Менавіта іх больш за ўсё праклінаюць «мухафазакаран» — кансерватары, якія называюць сабе спадкамі аяталы Хамайні, што наўпраць дзесяць гадоў пасыльнасці моцна тримае ўладу над сваім народам. «Давом курдады» — няшмат — калі пяцідзесяцёх палітыкаў, журналістаў, рэлігійных дзеячоў ды інтэлектуалаў. Дзіўна, але гэтаму вузкаму колу рэфарматараў удалося выйграць выбары. Сярод іх асабліва каліяртная асока — аятала Махаджэрні, які выконваў функцыі міністра культуры ды ісламскага налагоджання. Каб узважыць ягоны ўнёсак у рэфармісцкі рух, трэба наведаць адзін з газетных шапкай на вуліцы іранскага гораду. Да прызначэння Махаджэрні на пасаду там прадавалі каля дзясятка газет, амаль выключна кансерватарыўных. Сёння ў Гране агульны наклад прэсы складае 2 750 000 асобнікаў — у два разы болей, чым два гады таму, прычым наклады рэфармісцкіх выданняў растуць, а кансерватарыўных падаюць.

Аятала Махаджэрні захавочвае і іншыя культурныя ініцыятывы, большасць якіх раней была табу. Гэта ён дазволіў запісаць у Іране пяцьдзесят зь лішкам альбомамі поп-музыкі. Ягонае

Будзь лепшым

Брытанскія войска знайшлі сабе спосаб падзрабіцца. Яно стала гандляваць вайсковай адзеждай. Пачалося з бэйболак і кубкаў з армейскай сымбалікай. Бачачы камэрцыяны посьпех, пайшлі далей. Распачалася рекламная кампанія моднай калекцыі вайсковай амуніцыі. Галоўным гэроем рэкламнай кампаніі павінен стаць чэмпіён краіны па боксе Джуліус Франсіс.

абралі простыя слова: **5** «Будзь лепшым». Сёння можна набыць нагавіцы, швэдры, майкі, шорты, гадзіннікі і нават ровары. Аднак тое, што прадаецца, адрозніваецца ад сапраўднага вайсковага рыштунку. Так, волатка чорнага колеру, а не «камуфляж», а яе «неваеннасць» выдае навешаная лэйба «Будзь лепшым». Да таго ж, унесены ў мадэлі волаткі — улічаныя парады мадэльераў. Галоўным гэроем рэкламнай кампаніі павінен стаць чэмпіён краіны па боксе Джуліус Франсіс.

Паэт мяняе краіну

Салман Рушдзі, пэўна, зменіць краіну свайго знаходжання. Да апошняга часу ён жыў у Англіі, і яму за час знаходжання ў краіне прыйшлося зьмяніць месца жыжарства каля 30 разоў. Цяпер амэрыканскі ўрад шукае спосабаў аказаць ціску на Москву з мэтай прымусіць яе адрачыць сваіх плянаў. Праваабаронцы і інтэлектуалы лічаць, што такім марамі маглі б стаць эканамічныя санкцыі супраць Расеі.

Першы эфект сусветнага дыпламатычнага наступу ўжо ёсьць: учора расейскі ўрад нарэшце даў згоду на допуск у Чачэнію, Чарнакозава і іншыя фільтрацыйныя лягеры міжнародных назіральнікаў. Значыць, цэрбры і зондэркаманды там атрымалі загад праяўляць стрыманасць, каб Расею не злавілі за руку. Значыць, будуць уратаваныя жыцці.

Але пасынкаўцы Чачэніі не спыняюцца: учора працягваліся запеклыя баі вакол гораду Шатой. Абаронцы гораду (іх 2700, паводле расейскіх звестак) імкнуцца прарываць кальцо алогі, каб атрымліваць прыпасы. Пакуль ім гэта раз-пораз удаецца. Расейскія гелікоптэры і самалёты за ўчора зрабілі болей за 120 баявых летаў. З абеддвух бакоў у баях заўгунулі каля 30 чалавек.

Барыс Тумар

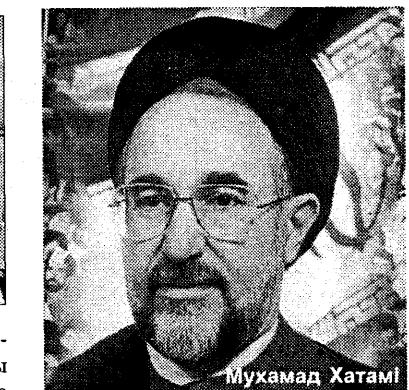
Ужываны нават афіцына вырабленага алькаголю выйшла на першую месца ў сувязе — 16 літраў чистага спирту на душу насельніцтва за год.

Б.К.

Рускі мядзьведзь прачынаецца

Слухай, СНГ! У нас — праблемы. Рускі мядзьведзь прачынаецца. У тайзе Прыморскага краю паўсталі пагроза раньняга пра буджаныні бурых медзьвядзей, — паведаміў Інтэрфакс. У выніку могуць пайсці па нашых ўзразіскіх прасторах агрэсары-шатуны. Не раўнучы, тыя маджакі-бандыты. Як паведаміў Інтэрфаксу дырэктар паліція «Тэрнейскае» Леанід Зарапін, гэтай зімою паляўнічыя ўжо забілі двух шатунуў, якія ідуць ды руйнуюць ўсё на сваім шляху. Дніамі ў даліне ракі Пячорнай на паўночным заходзе

Б.К.

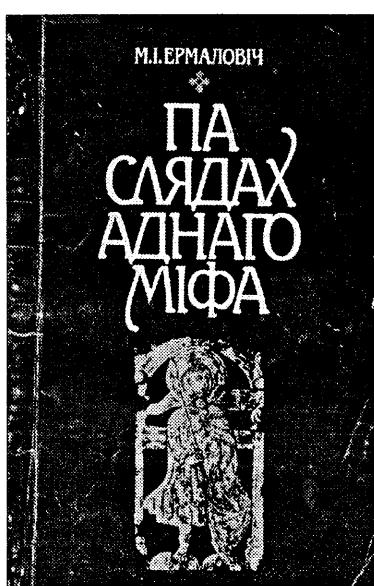
Мухамад Хатамі

дзяржава захоўвала кантроль над эканомікай, каб жанчын вызвалілі настолькі, наколькі гэта палепшыць функцыянаваньне грамадзтва, але пакінулі ў паранджах, каб у краіне дапускаліся палітычныя барацьбы, але «ў рамках законнасці». Большасць іранцаў вітала расправу над студэнтамі пасылья летніх дэмадэнтраў. Людзей эўрапейскага мысленія па-ранейшаму мала, іх панеўшаму цкуюць, і яны вымушаныя маўчаць.

Застаецца здагадвацца, наколькі думкі Хатамі і Махаджэрні супадаюць з гучна прамаўлянымі словамі. Калі супадаюць, дык Іран гарантава настане пляцоўкай вялікага гістарычнага эксперыменту — пабудовы сучаснай, але рэлігійнай дзяржавы. Ягоны посьпех, росквіт краіны, стаў бы другім, пасылья Кітаю, доказам таго, што альтэрнатыва заходняму лібералізму магчыма. Хоць невядома, наколькі яна гістарычна трывала, але з кітайскага досьведу вядома, наколькі крывавая і непаважная да чалавечага жыцця. Калі ж слоўы і думкі не супадаюць, значыць, галоўная бітва за Іран яшчэ наперадзе. І неўзабаве яна пачненца.

Алесь Кудрыцкі

КНІГІ, ЯКІЯ ВЫЙШЛІ З ПАДПОЛЬЯ

У книжных рейтингах XX стагодзьдзя сярод самых першых стацьць два творы Міколы Ермаловіча: «Па сълядах аднаго міту» і «Старажытная Беларусь». Гэтыя кнігі літаральна «выйшлі з падполья», бо ў савецкія часы перапісаліся ад рукі, на іх палявалася КГБ, і тым, хто толькі чытаў іх, пагражала небясьпека. Падзвіжнік Ермаловіч распавядадаў пра свае вэрсіі гісторыі Беларусі, якія супярэчылі афіцыйным савецкім падручнікам. «Аматар» Ермаловіч адзін супрацьстаўці цэламу акадэмічнаму Інстытуту гісторыі, зацята бароначы праўду летапісаў і здаровую лёгіку даследавання. Зь першых старонак ягоных кніг высьвялялася, што афіцыйная беларуская гісторыя хлусіць, а значыць, кожны сам мусіць разыбірацца ў падзеях старажытнасці. Гэткім чынам Ермаловіч дэмакратызаваў гісторычную навуку, агаліў іэрвы гісторыі. Любы съведамы беларус паслья гэтага ўжо ня мог ня быць гісторыкам свае краіны. Сёньня ў «Нашай Ніве» — гутарка мастака Ўладзімера Крукоўскага з гісторыкам Міколам Ермаловічам.

ПА СЪЛЯДАХ ЕРМАЛОВІЧА

Уладзімер КРУКОЎСКІ

Два тэксты адыгралі ў май жыцьці: вельмі важную, калі не вырашальну ролю. Тэкст дакладу Хрущова на XX з'ездзе КПСС і тэкст легендарнага гісторычнага даследавання Міколы Ермаловіча «Па сълядах аднаго міту».

У 1956 годзе, калі на ўсю большавіцу імперыю прагучалі слова прауды пра тое грамадзтва, у якім мы жылі, мне было 19, я быў студэнтам 3-га курсу БПІ, прачытаў да таго часу процыму розных кніжак, ведаў, што бацька і дзед, і яшчэ дзясятак сём'яй Крукоўскіх былі ў 30-я гады рэпрэсаваныя, і тымі на менш — як гром з яснага неба. Ведаю, што тое самае адчувалі тысячы і тысячы маіх рабесцікай, каго пазней назаваў шашцідзясятнікамі, дзецьмі хрушчоўскай «адлігі».

На пачатку 70-х я быў ужо зусім дарослы, жанаты, ужо быў выгнаны з БПІ, адслужыў 3 гады ў войску, пахаваў сына і маці, прачытаў яшчэ болей кніжак і скончыў іншы інстытут, калі мне ў руку трапіў зашталцована экзэмпляр дзіўнай працы Ермаловіча, якую дзеля канспітрацыі называлі «Сто старонак». Гэта сапрауды былі ста старонак бяспречных доказаў таго, што мы, беларусы, зусім ня з «братніяю Русью», што мы самастойная ўсходнеславянская нацыя, што ніякія літоўцы ніколі нас не заваёвалі, а ВКЛ — гэта абразвітута нашай старажытнай

«Ф.Энгельс адкінуў валюнтарысцкія тэорыі дваранска-буржуазнай гісторыяграфіі, паводле якіх Вялікае Княства Літоўскае ўтварылася шляхам заваявання літоўскімі князьмі беларускіх і ўкраінскіх земляў. Ён паказаў, што гэта было мірнае далучэнне, адной з важных прычын якога была пагроза татарскага нашэсця».

З артыкула: Яны думалі пра Беларусь (Да 150-годзьдзя з дня нараджэння Энгельса), «Літаратура і мастацтва», 27 лістапада 1970

дзяржавы. Мы не «малодыя браты», не «сялянскія нацыя», ня «ўсходнеславянская нацыя», ня «ўсходнеславянская нацыя» і г.д. Мы ўсходнеславянцы ня толькі геаграфічна, але і гісторычна, культурна, навукова і вайскова, гаспадарча і дыпламатычна.

Я і мае сябры, мае калегі-аднадумцы, можам без перабольшання сказаць: «Мы — дзеци Ермаловіча». Гэтае інтэрвю я хачу так і назваць, але ўспомніць мнóstva іншых дзяцей: «Арбату», «удавы», «кукурузы», «Чарнобылю» і г.д.

«Па сълядах Ермаловіча» будзе дакладней, бо я ж хачу прысці і правесці чытача па тых шляхах, якімі ішоў спадар Мікола, вызвалюючы нас ад комплексу нацыянальной непаўнавартасці.

скажэнне гісторыі Полацку Ермаловічам. Народ, ведаце, не пакаў, бацьку сялян з панамі і г.д. А Ігнаценка з універсітetu папракаў: «Хоць аўтар прама ня кажа, што ВКЛ было беларускай дзяржавай, але падводзіць чытача да гэтай думкі». І гэта ж у 1987 годзе, перабудова ўжо ішла.

У.К.: Вядома, можна ўзлавацца. Столыкі дзесяцігодзьдзя дурылі школьнікаў і студэнтаў, пабудавалі манументальны марксісцка-ленінскі гмах на пляску і бацьце, а тут правінційны літаратар сотняю падпольных машынапісных старонак усё разваліў.

Спадар Мікола, Вы нарадзіліся ў 1921 годзе, акрамя рэвалю-

цыі, перажылі ўсе эпохі і перыяды, рэжымы і праўленні сучаснай беларускай гісторыі...

М.Е.: Я ж яшчэ застаў беларусізацыю, вучыўся ў пачатковай школе па нармальных падручніках. Праўда, у 3-й класе, гэта ўжо 30-ы год, прыйшоў з канікулаў — адкрывай, кажуць, сумку і выкладай граматыку Лёсіка, чытанку Некрашэвіча і г.д. Наставнік кажа, гэта ўсё нацдэмамускае.

«Невядома, чаму аўтары ўказальніка... нічога не гавораць аб прыезьдзе Леніна ў верасьні 1895 году ў Вільню. Нельга забываць, што ў той час Вільні была і цэнтрам беларускага грамадзка-культурнага жыцця і рэвалюцыйнага руху... Больш таго, аўтары выключылі... зь ліку беларускіх Віленскую губэрню. Яны, відаць, лічаць яе поўнасцю літоўскай і гэтым самым пайтфрантъ памылку Розы Люксембург, за што яе крэтыкаў Ленін (т. 24, стр. 146). Варта паглядзець на карту, каб упэўніца, што значна большая частка былога Віленскай губэрні цяпер уваходзіць у склад БССР (раёны Астравецкі, Ашмянскі, Валожынскі, Вялейскі, Воранаўскі, Глыбоцкі, Ігуескі, Лідзкі, Маладэчанскі, Мёрскі, Мядзельскі, Пастаўскі, Смаргонскі, Шаркоўшчынскі, Шчучынскі і часткі некаторых іншых раёнаў)».

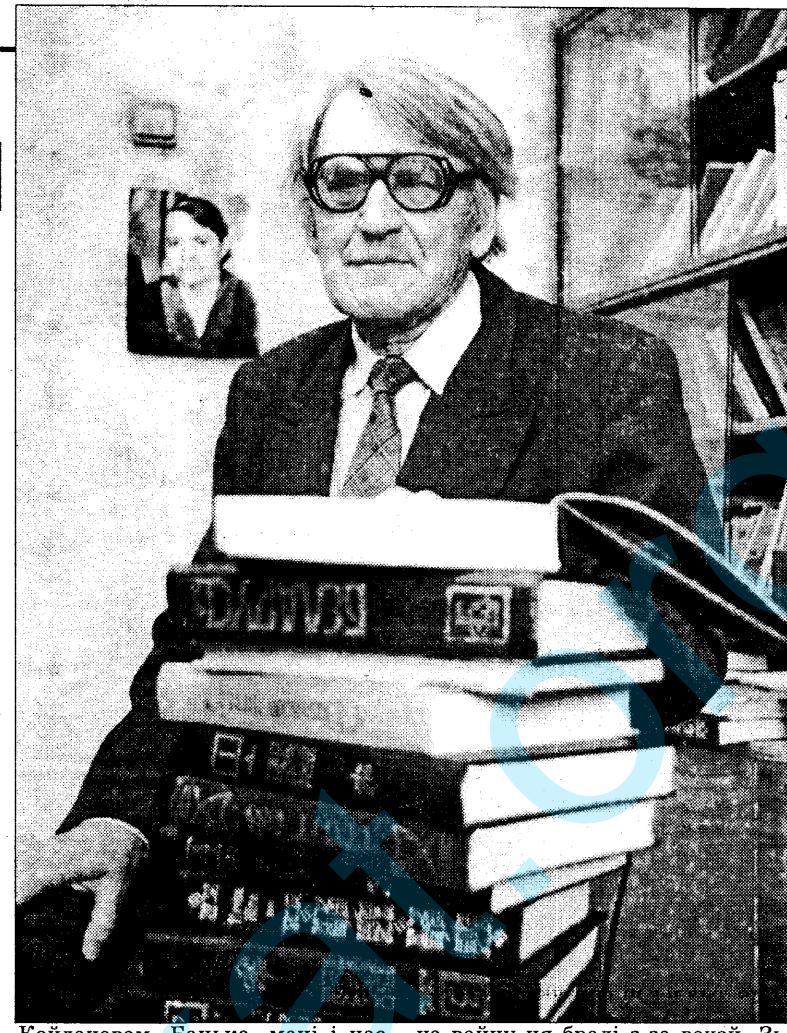
З рэцензіі на кнігу «В.И.Ленін о Белоруссии». Ленінскія бачанні Беларусі, «Полымя», 1971, №4.

У.К.: Мы трохі адхіліся, даўайте вернемся на съляды «Ста старонак», бо ў тых часах (я маю на ўвазе 70-я гады) гэта была наша ідзялятнічная зброя, наш маніфэст і наш катэхізис. Прачытаўшы гэтыя старонкі, кожны з нас мог паказаць сымбалічную хвіту і літоўцам, і расейцам, і палякам.

М.Е.: Ведаце, 400 гадоў, з «Кронікі» Стрыжкоўскага пачынаючы, цягнулася гэтая нахабная фальсифікацыя, гэты мітычны заваёў, і толькі адзін расейскі вучоны яшчэ царскіх часоў, Надзеждзін, засумніваўся. Нідзе ж, ні ў водным летапісу ніводнага слова пра заваёў беларускіх земляў няма. Міндоўг у летапісах «Літу воеваша», г.зн. сам сябе. Абсурд! Царызму траба было апраўдаць свае «вызваленчыя» войны. Вызвалілі «единокровных и единоверных» беларусаў то ад язычнікаў-літоўцаў, то ад польскага каталіцтву. А ў летапісах — усё наадварот.

У.К.: Але што ўсё ж такі паслужыла першым штуршком да гэтай Вашай працы? Вы неяк па телефоне мне сказали, што быў выпадак...

М.Е.: А, так. Быў, ведаце. Мушу Вам расказаць спачатку трохі біографіі — інакш не зразумееце, што да чаго. Я зь сялянскім сям'ем. Жылі на хутары пад

Уладзімер Крукоўскага

Койданавам. Бацька, маці і нас чацьвёрта: сястра і тры браты. Б чалавек карміліся з 3-х гектараў ворнай зямлі. Бацьку ў 1937-м арыштавалі, загінуў у ГУЛАГУ, конюхам у калгасе быў. Мяркую, з-за дзядзькі Кастуся, бацькавага брата. Ён працаваў настаўнікам і ў 20-х гадах, як ішла гэтая не разъбярыха, застаўся ў Польшчы. на вайну ня бралі з-за вачэй. З дзяцінства быў «нікі на вочы», як казалі ў нас. Ужо перад вайной меў мінус 17 дыётрыяў. Беларускі ўрад месціўся тады ў Маскве, накіравалі ў вызвалены Сураскі раён інспектарам района, школы аднаўляць. На ўесь рэён — дзве ацалелыя вёскі, усё спаленае, зьнішчанае. Школы рабілі ў зямлянках, ДОТАх. У 1944-м вярнуўся ў Койданава, у сваю школу, з якой мяне выгналі, за вуччам. Выкладаў літаратуру і трохі гісторыю. Неiek замяняў настаўніцу гісторыі, раскрываў кніжку, рыхтуючы да тэмы: татара-мангольскае нашасцьце і заваёў Беларусі літоўцамі. Чытаю падручнік: па татарскім заваёве — усё падрабязна, з датамі, імёнамі, з геаграфіяй. А па літоўскім заваёве — літаральна пару радкоў. Як жа так? Можа, гэта школьні падручнік такі, да таго ж расейскі, што яны там ведаюць пра Беларусь?

І вось гэтае пытанье сядзела ў мяне ў галаве цэльых трынаццаць гадоў.

У.К.: А як жа Вам жылося гэтыя 13 гадоў?

М.Е.: У 1946 г. аднавіўся ў інстытуце, заціковаў кніжка ў вайну прапала, але нейкім цудам захаваўся студэнцкі білет. Жыў у інтэрнаце, скончыў інстытут, атрымаў накіраванне ў асыпрантуру, бо добра вучыўся. Але праз год кінуў, бо тое, што я хадеў вывучаць, — не далі, а тоё, што праноўвалі, — мяне не задавальняла. Я прасіў тэму «Развіццё беларускай літаратурнай мовы ў XIX стагодзьдзі». Гэта ж і літаратура, і гісторыя, і палітыка. Можна было б цікавую працу напісаць. Мне прапаноўваюць «Вобраз Сталіна ў беларускай літаратуре і фальклёры». Я сказаў, што такую тэму не падніму, і пайшоў. Пайшоў у міністэрства, было вакантнае месца ў Маладэчне, у настаўніцкім інстытуце, выкладаць беларускую літаратуру. Вось так я апынуўся ў Маладэчне. Літаратуру я знаў добра, шмат чытаў, цэльмі зборамі твораў, таму студэнты былі задаволеныя. Я ж без канспектаў чытаў, па памяці. Але нагрузкa была — ня дай Бог. Філялягічны факультэт, гісторычны факультэт, завочнае аддзяленне. У 1955 годзе інстытут зьліківідаваў, я яшчэ два гады ў інстытуце ўдасканаленія напрацаваў дый пайшоў на пэнсію па інваліднасці.

У.К.: Гэта ўжо які год?

М.Е.: 57-ы. Пэнсія, ведаце, 67

рублёў, а ў мяне сям'я, пасправай пражыві. Аформіўся ў таварыстве съляпых надомнікам. Клеіў кардонныя каробкі, неблагі быў даробак. Я ўжо тады часам у Менск ездзіў у бібліятэку, пачаў працаўць над «Мітам». Прыеду зь Менску, сяджу, каробкі клено, побач жонка, усlyх газеты чытае, часопісы — ідylія. У гэты час я ўжо салідны манаграфіі па гісторыі прачытаў: Любайская, Антоніча, Дашкевіча. Дзів! I ў іх пра літоўскі заваёў столькі ж, што ў школьнім падручніку. I тут выходіць у Маскве салідная тоўстая кніга Пашути (гэта ўжо 1959-ы год). Кніга называецца «Образование литовского государства». Ну, думаю, тут ужо я пра ўсё да ведаю. Чытаю: «В Чёрной Руси, которую завоевал в тяжелое для русских земель время татаро-монгольского нашествия Миндовг, князь жил его сын Войшелк». I ўсё. Ні цытатаў з летапісу, ні аргументаў, ні фактаў, якія б пацвердзілі гэтыя заваёў.

У.К.: Ваша праца пабудаваная ў клясычнай літаратурнай форме — як дыялог ці спрэчка з Нашу-там?

М.Е.: Так. Я пайшоў па кнізе, абвяргаючы тээзіс па тээзісе, разъясняючы тээзіс па разъясленіем. Пашути, як і ягоныя папярэднікі, часта спасылаўся на Іпатайскі летапіс. I ніхто не звяртаў увагі, ці не

беларусаў, гэты міт заганяў у стан нацыянальнай непаўнавартасці. Усім нашым суседзям — і расейцам, і літоўцам, і палякам — ён быў выгадны. Але ж вось, нарэшце, «Старонак» закончаныя. Дарэчы, хто Вам, напаўсяляному даследніку, надрукаваў машинапіс?

М.Е.: Наша маладэчанская машыністка з раёнкі. Яна, можа, тады і ня надта разумела, што друкуе. Было ў мяне чатыры экзэмпляры — адзін я тут жа аддаў у «Полымія». Пачыталі, патрымалі і вярнулі з прапанованым звязніцца да Глебкі, у Акадэмію науку.

У.К.: Забралі Вы рукапіс з «Полымія», прывезлі дахаты — што далей? Ці давалі каму пачытаць?

М.Е.: Канечнэ. Даваў многім. У Інстытуце гісторыі даваў, Юрку і Лявону Луцкевічам у Вільню, Каҳаноўскі чытальня, Ларыса Геніюш, шмат хто. Недзе ў 70-м Яўген Кулік напрасіў, кажа: «Найкую цікавую працу Вы напісалі, дайце пачытаць». З той пары і пайшла яна шырокая па руках, у машынапісных копіях, у фотакопіях.

У.К.: Памятаю. Я сам даў жыцьцё ці не 20-ці копіям — на «Эры» друкаваў, была такая дапатонная тэхніка.

М.Е.: Наогул жа я крыху не-

пісаў, зредчасу друкаваўся і ў «Помніках гісторыі і культуры», і ў «Нёмане», і ў іншых часопісах, у газэце «Голос Радыі». Першую кніжачку, дарэчы, гэтая газета выдала, прысьвечаную Леніну. Не звязаныя.

У.К.: А я і не звязаныя. Такія былі правілы гульні: ленінская тэма была паролем, пропускам і ў науку, і ў літаратуру, і ў мастацтва.

М.Е.: Да таго ж, я ведаў, што мяне пачнучы цікаваць, падстрахаваўся. Перчытаў Леніна, і Маркса, і Энгельса. Яны вельмі добра ведалі нашу гісторыю, гісторыю Вялікага Княства. Гэта быў 1970-ы год, якраз святыні стала гадзінзе «вялікага правадыра». У тых гадах я шмат пісаў — і з гісторыі, і з літаратуры. Друкаваўся ў многіх часопісах, асабліва на пачатку 80-х. Мне неяк падказаў нябожчык Міхась Ткачоў, што быў у ЦК чалавек, які мне спрыяў.

У.К.: Па гадах атрымліваецца — Сяргей Законінікай, ён тады якраз загадаваў сектарам літаратуры, курыраваў усе літаратурныя часопісы.

М.Е.: Магчыма. Але бязь цяжкасці я не абыходзілася. Напісаў да 1000-годзідзя нашай дзяржавы артыкул у «Полымія» (гэта ўжо ў 1980-м годзе) — вярнулі. Чытаю на папцы: «Інстытуце гісторыі АН БССР», — значыць, пабыла папка на рэцэнзіі, рэцэнзія адмоўная. Я тады гэту папку ў «Нёман», да Кудраўца. Надрукавалі, хоць і на расейскай мове. Яшчэ ў «Помніках» надрукавалі, у «Голосе Радыі». Пакрысе набіралася...

У.К.: Сладар Мікола, у адзін час з Вамі паралельна працаўала, пісала і шмат друкавалася група маладзейшых беларускіх гісторыкаў: Алексютовіч, Прашковіч, Трашчонак, Люкевіч, іншыя. Ці кацкітавалі Вы зь імі?

М.Е.: Я іх ведаў, чытаў, але працаўваў заўсёды адзін. Ведаеце, ранняня сълемата аддзяліла мяне ад іншых як бы заслонай, яшчэ са школы. Я ж ня бачыў, што настаўнік піша на дошцы, і дома па кніжках да ўсяго даходзіў сам. У гэтым, мусіць, і нешта карыснае было.

У.К.: А зь Міколам Улашчыкам ці былі Вы знаёмыя? Як ён да Вашых канцепцый ставіўся?

М.Е.: Не прызнаўваў. Я гутарыў зь ім, чытаў ўсё ягонае, ён усюды пісаў «Міндаугас», «Вітаўтас»... Ён шмат зрабіў у 20-я гады і пасыль рэабілітацыі, калі выдаваў беларускія тамы летапісаў.

У.К.: Вернемся, усё ж, яшчэ раз на съяды «Старонак». 1989 год, першое выданье. Дзе друкавалася, хто друкаваў, хто рэдага-

ваў?

М.Е.: Выдавала «Навука і тэхніка», там быў загадчыкам рэдакцёра мой зямляк Валахановіч, а рэдагаваў кніжку Аляксей Пякарскі.

У.К.: А Зыміцер Санько?

М.Е.: Ён рыхтаваў ужо другое выданье, ілюстраванае. Заўваг нарабіў — я ўсё выправі і даслаў яму па пошце.

У.К.: Паралельна з гэтым, здаецца, і «Старонак» пайшла, у «Маладосці»?

М.Е.: Вы ведаеце, «Старонак» для мяне заўсёды будзе ў жалобнай рамцы. Як пачала «Маладосць» яе друкаваць, дык дзён за дзесяць да выхаду першага ўрыўку памерла мая маци. На 95-м годзе жыцьця. А перад заканчэннем друкавання памерла жонка. Мне звоніць, каб я прыехаў карактuru вычытаць, а я кажу: «Не могу. Жонка ў труне ляжыць». Вось так. Пасыль была кніжка: выдала «Мастацкая літаратура», рыхтаваў Сяргей

партии, чтобы запретили печатать Ермоловича. Он нам мешае».

У.К.: Чым жа Вы ім «мешали»?

М.Е.: Яны якраз падрыхтавалі калектыўную манаграфію «Беларусь у складзе Вялікага Княства Літоўскага». Па сёняні не надрукавалі, так недзе і пыліца.

У.К.: Зараз Вы ўжо не працуеце. Жывяце адзін: кі зроку, ні памочнікаў. Але ж, я чуў, нешта ізноў выдаецце.

М.Е.: Рыхтуюца да друку «Беларуская дзяржава — Вялікое Княство Літоўскіе». Адзін вялікі том, у які ўвайшло ўсё, што я да гэтага зрабіў: ад пачатку Вялікага Княства Літоўскага і да падзелу Рэчы Паспалітай. Вядома ж, адпаведна дапрацаўванае.

У.К.: Хто яго рыхтуе і выдае?

М.Е.: Беллітфонд узяўся, Міхноўскі. I Цывірка, з «Кнігабору». Усё ўпраецца ў сродкі. Частку грошай дало Таварыства съляпых. Так, на кніжку для відушчых. Але трэба яшчэ шу-

«Значэнне балтаў у перадгісторыі Беларусі выключна вялікае. Яны з'яўліліся тым непасрэдным этнічным субстратам, што стаў грунтам утварэння беларускага народу. Гэта найперш і вызначыла своеасаблівасць беларусаў сярод іншых славянскіх народоў. Адзінай балцкай культуры, садзейнічала і хутчэйшаму выспяванню беларускай культуры: новы славянскі культурны пласт, у цэлым аднародны, лёг на такі ж аднародны культурны пласт балтаў».

З рукапісу «Гісторыя Беларусі».

Шупа.

У.К.: Сорак гадоў Вы працуеце ў такім небяспечным жанры, як гісторыя старажытнай Беларусі. Ня можа быць, каб Вамі не «цікавіўся» КГБ.

М.Е.: А як жа. У 66-м годзе на нарадзе агітатораў у Маладечне начальнік мясцовага КГБ Іваноў выступаў: «Вот и у нас завесилось живое испокомое». І цытуе: «Вот посмотрите, что он говорил в 1948 году, в 49-м, в 50-м». Я тады зразумеў, что даўно пад кайпаком. У 84-м прыяжджалі з Минску да мяне: «До нас дошли сведения, что Вы пишете историю, в которой хотите доказать извечную самостоятельность Белоруссии». Я кажу: «Пішу, калі хочаце — пачытайце там і там фрагменты, ужо надрукаваныя». А яны: «А может, Вы нам дадите почитать рукопись?» А я ім: «Як надрукую, тады і пачытаеце». Данос, па-мойму, быў з Інстытуту гісторыі. Мне расказвалі, недзе яшчэ ў 81-м быў сход у інстытуце і Капыскі гаварыў: «Вы знаете, вам надо обратиться в ЦК

каць.

У.К.: На гэтым съяды «Аднаго міту», бадай што, заканчваюцца?

М.Е.: Пачакайце, яшчэ ня ўсё. Недзе ў 94-м у літоўскай газэце «Voruta» была надрукаваная разгонутая рэцэнзія на кніжку. Аўтар, Гудавіч, літаралынъ з першых радкоў сказаў сэнс кнігі. Ермалович, маўляў, пад мітам разумее тое, што ў старажытнасці Літва не называлася Літвою. Я і гэта пытанье закранаю, але ж ня гэта ў кнізе галоўнае. Галоўны міт — заявяvanье Беларусі Літвою. А фактаў няма: доказаў, аргументаў, гістарычных, летапісных съведчаній няма. Дык ён палічыў за найлепшае ўсё перакруціц і заблытац. Адам Мальдзіс і Скарынаўскі цэнтар арганізавалі аблеркаўванне гэтай рэцэнзіі і маёй працы.

У.К.: А ці быў Гудавіч?

М.Е.: Не, не прыехаў, хоць і запрашалі. Але ўсё гэта лухта. Для мяне самае важнае, што кніга выйшла і жыве.

«Далейшае пранікненне беларускай «калянізацыі» ў глыб Літвы і было адной з прычин перанясення ў пачатку XIV ст. сталіцы з Наваградка ў Вільню, якая была заснаваная крывічамі і таму доўгі час называлася Крывым Горадам (Гл.: Голубович В., Голубович Е. Кривой город — Вильнюс. — У часопісе «Краткие известия института истории материальной культуры», в. II, 1945, стр. 114-125).»

З артыкулу: Беларусь і беларусы (чытаючы 2-гі том БелСЭ), «Літаратура і мастацтва», 11 чэрвеня 1971 г.

хапелі звяртаць увагі на такія месцы: «Міндоўг Літу зане...», або «Міндоўг укорыша Войшолка, а Войшолк велми не любіша свога отца». Ці, скажам, «з пиняны і новгородцы Літу воевати».

У.К.: Вы ж ня толькі Іпатайскі летапіс «пералапаці», шмат, відаць, і іншых, паралельных крываць?

М.Е.: А як жа. У працы, ведаце, 326 спасылак. Я прачытаў усё, што можна было дастасць, жывучы ў Маладечне. Я літаралына замуцьў дзяячутак з бібліятэчнага абанэнтнту, бо «Па сълядах аднаго міту» я напісаў, мала выяждаючы ў Менск: не было яшчэ электрычкі.

У.К.: Нас, цэльня пакаленіні

разумна зрабіў, бо былі і спробы плягіяту. Адзін малады пісьменнік тады якраз кніжку заканчыў. Даў яму пачытаць «Старонак», ён кажа: «Каб жа я раней ведаў, інакш бы напісаў». Кніжка ягоная выйшла, чытаю: мае думкі, мая канцепцыя. Мне потым людзі казалі, што ў рукапісе гэтага не было. Але я ўжо і ня надта баяўся, бо ў 1969-м годзе апублікаваў тэзісы ўзорнічку да канфэрэнцыі па археалёгії, называліся яны «Дзе была летапісная Літва». Потым у 72-м урываў у навуковым зборніку.

У.К.: Гэта былі Вашыя першыя публікацыі?

М.Е.: Да не, я ж паралельна і літаратуразнаўчыя артыкулы

монтамі Мінейкам, які змагаўся за грэцкую незалежнасць напрыканцы XIX ст.? А можа яны ведалі адзін аднаго, бо Мінейка быў досыць вядомым чалавекам у Грэцыі (ганаровае грамадзянства за так не даюць).

4 сакавіка 1900 г. нарадзіўся беларуска-савецкі гісторык Яфрэм Карнейчык. Што падае пра яго чачыверты том Энцыклапедыі Гісторыі Беларусі? «Вывучаў пытанні гісторыі Беларусі? Вывучаў пытанні гісторыі Беларусі пэрыяду капіталізму, Каstryчніцкай рэвалюцыі, бальшавізму і непралетарскіх партый, ідэйна-тэарэтычнай барац

8 ВЯСКОВЫ ЛІРНІК

НА ПАЛЕСЬСІ ЁСЬЦЬ СЪЯТЫНІ

Нібы зь іншага сусьвету, з трояйці легендаў. Іх няма ў Зборах помнікаў, у энцыклапэдыйах, часам пра іх ня ведаюць і маладзейшыя мясцовыя жыхары. Толькі бабулькі ѹзвяды ад-

кажуць на вашае пытаньне ста-ноўча і, нібы па сакрэце, адкрыюць вам ня толькі шлях, як туды да-браца, але ѹз якое таямнічае па-даньне...

Аляксей ФРАЛОУ

У Кажан-Гарадку, на ўскрайку, ёсьць узвышша, якоетэйшы я людзі называюць «Відушавай гарой». Гавораць, нібы менавіта на ёй быў пахаваны слынны рымскі пашт Авідый, які быццам загінуў тут, на Палесьсі. З того часу гару пачалі называць Відушавай, а по-бач з тым славутым пахаваньнем ѿччу ў даўнія часы зъявіліся магілы вядомых (і ня вельмі) мясцовых жыхароў... Магчыма, аку-

вёскі Ленін). Познані, ён мае рацыю — каплічка пабудаваная ў канцы 60-х — у 70-я гады XIX ст., гэта відаць па псеўдарускіх галоўках. Але ѹз астатнім — помнік вельмі самабытны. Невялічкі, амаль квадратны ѹпяне драўляны аб’ём з інтэр’ерам, адкрытым праз вялікую паўцыркульную арку ўваходу ў навакольную прастору. З бакоў, у ваконных праёмах, дзе раней нібыта былі вітражы, зьвісаюць напаўбарваныя ветрам тканіны — «запавесы». Адснегу і дажджу яны прыкрываюць не-вялічкі алтар з абразамі, над ім правісае падшыўная стол’ «а ля купал»... Выгляд амаль містычны, як у Міцкевіча («Анісвежак, ні газыніцаў. Вокны ўскрыцьткініоў...»)

Асабліва рамантычная капліца ўночы, калі прывіднае меся-

та Аўгуста князю Юр’ю Алелька-вічу ад 1568 г. назаснаваныне мясцочка згадваецца яго назва — Ленін (упершыню ў пісьмовых крыніцах). Як бачыце, тапонім існаваў яшчэ да разбудовы паселішча. А вось што гаворыць легенда пра яго паходжанье:

«Валодаў гэтымі мясцінамі добрыя багаты пан. У яго была жонка Алена, якую гаспадар вельмі кахаў. Да дня жончыных імянін ахадаў пан зрабіць любай дараці падарунак, які нельга ні разбіць, ні згубіць. Вось і выбраў ён малаянічэе месца ў сваіх уладаньнях, на беразе рэчкі Случ, і збудаваў для жонкі прыгожую сядзібу. Назваў пан, а за ім іншыя людзі той маёнтак Аленін, ці Ленін. Стуль і назва мясцінка, якое вырасла вакол сядзібы».

А зараз, на падставе вышэй-паданай інфармацыі і легенды, выкажам гісторычную гіпотэзу:

Заснавальнік мясцінка, князь Слуцкі, удзельнік Лівонскага вайны Юры Алелькавіч пры атрыманні прывілея на разбудову мясцінка верагодна южко мейу спадчыне гэтага землі са згаданым тапонімам. Ягоны бацька, таксама Юры Алелькавіч, князь Слуцкі, удзельнік Аршанскае бітвы 1514 году, быў жанаты з Аленой, народжанай Радзівіл. Магчыма менавіта для яе стары пан Алелькавіч зрабіў той легендарны падарунак — сядзібу з імём каханай князёўны Алены.

Назва гэтая дайшла да нашых дзён, але набыла іншое адценне. Паводле досьледаў мясцовага краязнаўцы-ленінца Ўладзімера Барына, менавіта гэтай нашай вёсачцы зь пяшчотнай назвай сусьветны пралетарыят абавязаны «славным іменем вождя». У 1895 годзе Ільч спыніўся ў Вільні. Каб распалиць сусьветны пажар рэвалюцыі, патрэбныя былі вялікія матэрыяльныя ўліванні, патрэбны быў стартавы капитал. Ці добра, ці драна ішло ѹз яго збральнаства, але надзвычай прадуктыўней для справы рэвалюцыі аказалася сустракэча з багатымі габрэйскімі купцамі з мясцінка Ленін. Ільч быў вельмі натхнёны аказанай яму падтрымкай і паразуменнем. У памяць пра сустракэчу, у знак братэрства ѹзядзікі гаспадам-таварышам ўзядзі дарагую сэрцу назуву іх радзімы сабе за псеўдонім. Ленінскі краязнаўца мог бы дэталёва распавесці пра гэты факт, бо шмат часу прысьвяціў яго даследаванью і мае дакумэнтальныя звесткі. Сярод іх — сведчаныя пра ту ю сустраку саміх ленінцаў, якія пасля пераехалі ў Ізраіль. Афіцыйная ж вэрсія пра падзеі на рацэ Лена — пазнейшая і больш ідэалістычна-рамантычная. Ульянаў-Ленін быў вялікі матэрыяліст.

Пад вечар падніміўся вечер. Чорныя цені драўбаў поўзілі па зямлі, высыветленыя поўнія. Жанчынка з жахам адмервала крок за крокам. Мінушы капліцу, яна паступова набліжалася да цёплых агенчыкаў мясцовых хатаў. А вось на ўскрайку могілак і абрывіс нейкага чалавека — узрадавалася жанчына і пабегла насустроч.

— Пачакайце, як добра, што я вас сустрэла! Цяпер уж будзе нястрашна дайсьці да вёскі!

— А чаго вы баіцесь?

— Ды ведаце, кажуць — розныя здані, прывідовы ўпойні з грабніцай вылазяць. Але цяпер, разам, мне нястрашна!

— І сапраўды, не разумею, чаму людзі нас так баяцца, — адказаў абрывіс...

Тыя могілкі з капліцай знаходзяцца на ўскрайку паселішча Ленін — раней мясцінка, а сёньня вёскі ў Жыткавіцкім раёне. Яго гучнае імя таксама мае легендарны корань. У прывілеі Жыткімон-

ту, а не чужую, «рускую», як называюць на Палесьсі пазнейшыя крыкі з дадатковай дыяганальнай перакладзінай. Надзвычай цікавая і сама капліца, якая таксама ня ўключана ў Збор помнікаў. Пабудову можна датаваць не пазней як XVIII ст. Многа кажа пра яе барочную стылістыку. Храм складаецца з асноўнага прастакутнага аб’ёму і падобнай (трохі меншай) апсыды, якую яшчэ пакрывае прыгожы гонтаўны дах. Па ўсім перымэтры пад карнізам праходзіць прыгожы аркатурны пояс, які фрагментарна захаваўся. Тонкі трохпалосны сандрык (з арнамэнтальнай разбою пасярэдзіне) аздабляе простыя абрамленыя вокнаў і ўваход да капліцы. Над цэнтральнай часткай размешчана восьмігранны съветлавы барабан з чатырь-

зубчатымі архітэктурнымі элементамі.

Забытая спадчына

Магчысь, толькі цікаўныя птушкі зълятаюць сюды «душамі» з высокіх драўбаў, з-пад нянбеснага купалу апускаюцца засмучаныя анёлы на паўзламаны «драўляны каўчэг» — старажыт-

Вёска Сінкевічы. Калода на дрэве каля царквы

ную капліцу ў вёсцы Пагост (на Тураўшчыне). Яна стаіць на могілках на ўскрайку вёскі, прыкрыта ад чужога вока малаянічымі векавымі дрэвамі. На некаторых з іх таямнічымі абрэгамі звязана пакінутая калода. Яны, даўно пакінутыя чполамі, часта глядзяць ў навакольле прапрэзамі ў форме сэрца. Здаецца, што мясцовы майстар, адыходзячы з гэтага съвету, падарыў роднай зямлі частачку сваёй душы. Ён пакінуў вартайнікоў-назіральнікаў, якія з любою сочаньцю за съвятынімі дзядоў — даўнімі крыжамі і старами драўлянымі храмамі, нібы перанесеным зь іншага часу, выкінутым ракою жыцця на вечны спачын, у прастору забыцьця, на могілкі, куды не дабраліся ні разбуральнікі, ні ахоўнікі спадчыны...

Тыя арыгінальныя мясцовыя крыкі маюць старажытную аснову, простую лацінскую фор-

му лучковымі праёмамі вокнаў, праз якія ў храм праліваліся скрыжаваныя проміні съвятыла. На жаль, зараз уся гэтая прыгожая канструкцыя разам з праваленым дахам асноўнага аб’ёму ляжыць пасярод храму і паволі гніе пад сънегам. Як і рэшткі трохкутнага фасаднага франтону, што ляжаць на зямлі, прыхіленыя да сънцы. Толькі рупліва прывязаны адвечным белым з чырвонай арнамэнтакай ручніком да пазасталага апсыднага слупа крыж сымбалічна съвядчыць, нягледзячы на агульнае забыцьцё і запусценне, што гэта ўсё ж месца памяці і месца надзеі... На Адраджэнні.

Анёлы — людзям!

Тры «невядомыя» палескія капліцы — у Кажан-Гарадку, вёсцы Ленін і вёсцы Пагост — існуюць нібы ў іншым часе і вымрэніні, там, дзе няма Зборуў,

Вёска Пагост. Руіны барочнай капліцы на могілках

му, а не чужую, «рускую», як называюць на Палесьсі пазнейшыя крыкі з дадатковай дыяганальнай перакладзінай. Надзвычай цікавая і сама капліца, якая таксама ня ўключана ў Збор помнікаў. Пабудову можна датаваць не пазней як XVIII ст. Многа кажа пра яе барочную стылістыку. Храм складаецца з асноўнага прастакутнага аб’ёму і падобнай (трохі меншай) апсыды, якую яшчэ пакрывае прыгожы гонтаўны дах. Па ўсім перымэтры пад карнізам праходзіць прыгожы аркатурны пояс, які фрагментарна захаваўся. Тонкі трохпалосны сандрык (з арнамэнтальнай разбою пасярэдзіне) аздабляе простыя абрамленыя вокнаў і ўваход да капліцы. Над цэнтральнай часткай размешчана восьмігранны съветлавы барабан з чатырь-

зубчатымі архітэктурнымі элементамі.

А каплічкі тыя перажылі ўсё, перахаваліся за высокімі цывінтарнымі дрэвамі, каб нагадваць тутэйшым людзям пра са-вецкім часам многія культавыя будынкі спэцыяльна не быўненесеныя ў Збор помнікаў, каб не было там іх зашмат. «Няма помніка — няма праблемаў».

А каплічкі тыя перажылі ўсё, перахаваліся за высокімі цывінтарнымі дрэвамі, каб нагадваць тутэйшым людзям пра са-вецкім часам многія культавыя будынкі спэцыяльна не быўненесеныя ў Збор помнікаў, каб не было там іх зашмат. «Няма помніка — няма праблемаў».

А каплічкі тыя перажылі ўсё, перахаваліся за высокімі цывінтарнымі дрэвамі, каб нагадваць тутэйшым людзям пра са-вецкім часам многія культавыя будынкі спэцыяльна не быўненесеныя ў Збор помнікаў, каб не было там іх зашмат. «Няма помніка — няма праблемаў».

Здымкі аўтара
Эўрапейскі шлях.
Палессе — Менск

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА		
Новыя хвалі ад 24 студзеня 2000 году		
ЧАС	kHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	6000	49
	7195	41
	9615	31
	15640	19
22:00 - 23:30		
	6010,6170	49
	9845	31
	11895	25
06:00 - 07:00		
	5995,	49
	7275,	7295
	9750	41

Сярэднія хвалі — 576 і 612 кгц
Адрас: 220005 Менск -5, п/с 111; Vinohradskaya 1, Praha 110 00 CZ

Праграму можна слухаць, чытаць, а таксама пісаць у рэдакцыю прац WWW.SVABODA.ORG

НАСТРОЙЦЕСЯ НА "СВАБОДУ"!

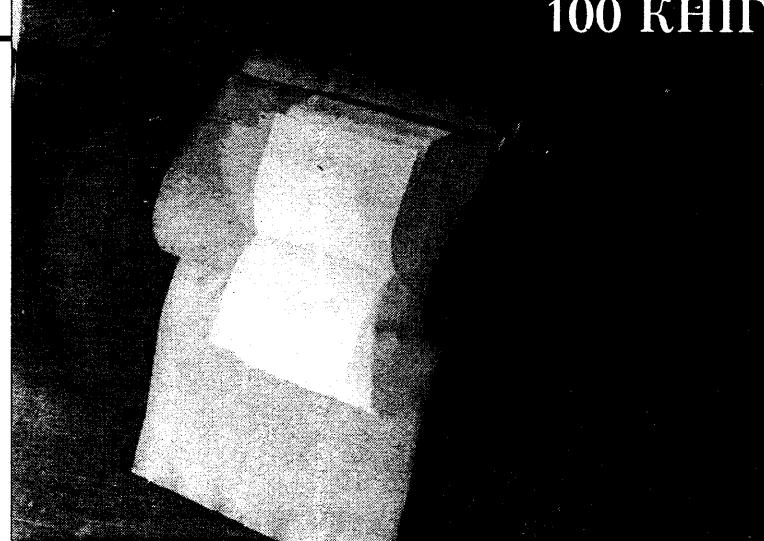
СТО БЕЛАРУСКІХ КНІГ XX СТАГОДЗЬДЗЯ

Кастусь Антановіч жыве ў Менску на вуліцы «Сиреневай», што не мілагучна па-беларуску, таму ў дужках аўтар дадаў — Бэзлавай. Кастусю 15 гадоў. Яго абурае, што калі гаворыши па-беларуску або носіш сымболіку, «добра, калі цябе называюць яшчэ бэнэфаўцам, часчэй жа за ёсё... фашыстам, нацыстам, здраднікам. Сапраўды крыўдна, калі ты яшчэ і БНФ толькі частковая». Гэтыкі сабе нармальныя чалавек, якога з-за ягоных нармальных прыхільнасцяў да роднага абставіны ператвараюць у змагара. «Вельмі крыўдна, — піша Кастусь. — Так у мяне пасыля гэтых словаў шчыміць сэрца, але таксама ў гэты час зьяўліеца гонар за тое, што я трymаюся, не паддаюся ўплыву гэтых нізкіх людзей. Таму трэба ў першую чаргу нам, гістарычным насељнікам нашай Зямлі, дапамагчы тым, хто ня вырашыў свой лёс ці ўсё ж папаў пад упłyў гэтага рэжыму». Ну вось, хлопец любіць сваё, а дзяржава яго за тое насяляе ваяўнічым духам. Усё слушна, Кастусь, пры акупанцікім рэжыме трэба бараніць сваю культуру і сваю мову.

Найблей Кастусь любіць чытаць Быкава, ягоную «Аблаву». «Гэты пісьменык праз свае творы зрабіў мяне сапраўдным патрыётам Бацькаўшчыны». А ўлюбёны верш Кастуся — Купалава «Спадчына». Праўда, у Кастусеў сьпіс трапілі як толькі кнігі, але і асобныя творы — вершы, апавяданні, што супярэчыць умовам нашага рэйтынгу, бо сьпіс складаеца маневіз з кніг. Між тым, дзяякоючи Кастусю, у нашым агульным сьпісе зъявіліся імёны Алеся Масарэнкі, Уладзімера Бельскага, Аляксандра Ненадаўца.

А вось Марыя Юніэль з Гарадзея каля Нясьвіжу назвала толькі адну кнігу — «Христос прызямліўся ў Гародні» Уладзімера Караткевіча. Няма нікага сумніву, што гэты раман ужо мае гарантаванае месца ў залатой сотні стагодзьдзя — ажно 26 чытакоў падалі за яго свой голас.

Станіслаў Бугар з Дзяятавічаў Лунінецкага раёну паставіўся да сьпісу з усёй адказнасцю і працягвае рабіць асабісты адрэзкі. «Сапраўдным адкрыццём для мяне стаўся невялікі патэтычны зборнік-паэма Алеся Барскага «Блізкасць далёкага», выдадзены ў далёкім 1983 годзе ў Беластоку». Спадар Станіславу мяркуе, што гэтую кнігу варта

100 КНІГ

Здымак Михала Бараны

абавязкова прачытаць (перачытаць) сучаснікам. Уключаем у агульны сьпіс, але мусім канстатаваць, што гэта толькі першы голас за згаданую кнігу, а ўсёго ў нашым агульным сьпісе пад тысачу называў.

Клім Скрабец зь Менску напісаў, што ідэя сьпісу яму падабаецца, а сам сьпіс — не. Маўляў, у ім «шмат невядомых кніг, якіх ні я, ні мае дзеці не чыталі». Між іншым, адна з мэтаў гэтага рэйтынгу якраз у тым, каб іншыя людзі падказалі нам, якіх кнігі мы ня ведаем, але ведаць варта. Розныя густы заважваюцца статыстыкай. У газэце мы друкуюм толькі вершаліну сьпісу, бо на поўны не хапіла б месца.

Галіна Ўласава зь Менску мае іншую думку — маўляў, усе кнігі вядомыя. Яна піша: «Зь цікавасцю сачу за вашай рубрыкай «100 кніг». І што мы бачым? Анічога, акрамя той трывала ўсталяванай гіерархіі імёнаў, да якой усе ў так прывычаны і прызычаны. Спрачатаца з «голосам народу» не зъбіраюся, але маю съмесьць скарыстацца чытацкім правам і прапанаваць сьпіс кніг, якія безадносна вашага рэйтынгу і часу зоймуць пачэснае месца ў гісторыі і культуры нашай Бацькаўшчыны (на маю думку, вядома)».

Няма сэнсу спрачатаца, што агулам каштоўных беларускіх кніг у ХХ ст. выдадзена на сотня, а тысячы. Але ў гэтай рубрыцы мы гаворым пра масавыя прыхільнасці, пра тое, што сапраўды варта мець у сваёй бібліятэцы кожнаму беларусу, незалежна ад узросту ці спэцыяльнасці. Гэта тое, праз што кожны можа прыйсці да Беларусі, спазнаць і палюбіць Беларусь, а разам на ўсё жыцьцё палюбіць гэтыя кнігі.

Аднак вось што прапануе сп. Галіна «зь нестандартнага» (уключаем у агульны сьпіс): «Народныя песні з мэлёдымі» М. Гарэцкага (ён, дарэчы, гэтыя песні запісваюць ад свае маці), «Камень з гары» У. Дамашэвіча, «Нёмнайдар» Якуба Коласа, «Пярсыёнак» А. Сербантовіча, «Босыя на вогнішчы» Міхася Чарота, «Вершы жаданінай» В. Маракова, «Замкі і людзі» П. Бітэля... Гэтыя кнігі добра вядомыя ўсім, хто ў 70-80-я гады пачынаў зъбіраць свае бі-

ліятэктавыя беларушчыны.

«І, вядома, Уладзімер Караткевіч, — завяршае сп. Галіна, — па-за-ўсялякім съпісам і рэйтынгам!» Шкада толькі, што не названыя канкрэтныя кнігі Караткевіча.

«Многае зь пералічанага чыталася шмат гадоў таму, але я па сёньняшні час помню, як яно ўзвышала маю душу і хвалявалася сэрца. У розны час, на розных этапах свайго жыцця, я праз прыгаюсьць, факты, падзеі і герояў гэтых кніжац, набліжаўся да усьведамлення Беларусі як Радзімы, як краіны і як будучыні», — піша Раман Станкевіч зь Менску. Сп. Раман, таксама як і Кастусь Антановіч называе часам асобныя вершы або песні. Мы ж аддаем гэтыя галасы тым зборнікам, у якіх тыя асобныя творы друкаваліся.

І яшчэ — Р.С. у лісце сп. Рамана: «Кніжка Арлова і Сагановіча «10 вякоў беларускай гісторыі», безумоўна, заслугоўвае ўключэння ў съпіс, але, на мой погляд, сёньня яна як найбольш скіраваная ў будучынню. Таму і мусіць будзе пастаўлена пад нумарам 1 у съпісе стагодзьдзя XXI».

Магчыма, гэта і так. Але тут воля чытачоў — ці захочуць яны ўключыць новую кнігу ў свае съпісы, ці не. Прынамсі сёньня мы ўжо маем некалькі галасоў — за «10 вякоў» у залатой сотні ХХ ст..

П. Тарасевіч зь Менску называе кнігі, якія, на ягоную думку, пепадаюць дух, існасьць і асаблівасць Беларусі, яе гісторыю і культуру, характер беларусаў. «Гэтыя кнігі я ўзяў бы з сабою ў эміграцию, калі б такое здарылася».

Сярод зусім новых у нашым съпісе аўтараў, і кніг з'яўляюцца ўвагу дзяве аповесці Івана Сяркава «Мы з Санькам у тыле ворага» і «Мы хлопцы жывучыя», якія называю чытач з вул. Якубава ў Менску (подпіс неразборлівы).

Такім чынам, наш кніжны рэйтынг працягваецца.

Сёньня мы друкуюм больш шырокі съпіс (пачынаючы ад кніг, што набралі пяць галасоў), каб уяўіць, якія назывы маюць найблейшыя шанцаў увайсці ў залатую сотню. Нагадваем, што іхны рэйтынгавы лёс будзе залежаць ад вашых допісаў.

Крыт.

- Багдановіч М. Вяноч (52)**
Караткевіч У. Дзіке паліаванье караля Стага (44)
Быкав В. Знай бяды (39)
Колас Якуб. Новая Зямля (38)
Караткевіч У. Каласы пад сярпом твайм (37)
Сагановіч Г. Невядомая вайна (35)
Караткевіч У. Чорны замак Альшанскі (34)
Купала Янка. Спадчына (33)
Генішош Л. Споведзь (32)
Таращкевіч Б. Беларуская граматыка для школаў (32)
Ермаловіч М. Стараёшына Беларусь (31)
Ластоўскі В. Кароткая гісторыя Беларусі (29)
Ігнатоўскі У. Кароткі нарыс гісторыі Беларусі (28)
Мелех I. Людзі на балоце (28)
Смоліч А. Геаграфія Беларусі (28)
Быкав В. Сотнікаў (27)
Колас Якуб. На ростанях (27)
Маўр Янка. Палескія рабізоны (27)
Аляхновіч Ф. У кіпцюрох ГПУ (26)
Арсеньева Н. Гад сінім небам (26)
Караткевіч У. Хрыстос прызямліўся ў Гародні (26)
Купала Янка. Жалейка (26)
Чаропка В. Імя ў летапісе (26)
Арлou У. Таямніцы палацай гісторыі (25)
Тарасаў К. Памяць пра легенды (25)
Караткевіч У. Зямля пад белымі крыламі (24)
Гарэцкі М. Руну (23)
Ермаловіч М. Па сълядах аднаго міту (23)
Туранак Ю. Беларусь пад нямецкай акупацыяй (23)
Энцыклапедыя гісторыі Беларусі (23)
Быкав В. Сыцяна (22)
Быкав В. Альпійская балада (21)
Колас Якуб. Сымон-музыка (21)
Ластоўскі В. Падручны расейска-крыўскі (бел.) слоўнік (21)
Архітэктура Беларусі. Энцыклапедыя (18)
Віцьбіч Юрка. Плыве з-пад съятое гары Нёман (18)
Гарэцкі М. Дзіве душы (18)
Гарун Алеся. Матчын дар (17)
Генішош Л. Ад родных ніў (17)
Гілевіч Н. Родныя дзецы (17)
Цётка. Хрэст на свабоду (17)
Акула Кастусь. Змагарныя дарогі (15)
Гарэцкі М. Гісторыя беларускай літаратуры (15)
Дайнека Л. След вайсковіца (15)
Кіпель В. Беларусы ў ЗША (15)
Мысліцелі й асьветнікі Беларусі (15)
Ткачоў М. Замкі Беларусі (15)
Адамовіч А. Брыль Я., Калеснік Ул. Я з вогненнай вёскі (14)
Алексіевіч С. У вайны не жаночае абліча (14)
Беларусь. Энцыклапедычны даведнік (14)
Даўнар-Запольскі М. Гісторыя Беларусі (14)
Калубович А. Крокі гісторыі (14)
Купала Янка. Тутэйшыя (14)
Ластоўскі В. Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі (14)
Разанай А. Вастрый стралы (14)
Тарасаў К. Пагоны на Грунвальд (14)
Цывікевіч А. «Западно-руссізм» (14)
Абдзіровіч Ігнат. Адвечным шляхам (13)
Быкав В. Аблава (13)
Мрый Андрэй. Запісі Самсона Самасуя (13)
Сімашка Я. Армія Краёва на Беларусі (13)
Найдзюк Я. і Касяк Р. Беларусь учора і сініня (12)
Караткевіч У. Ёсьць. Буду (11)
Станкевіч А. Родная мова ў съяняніях (11)
Этнографія Беларусі. Энцыклапедыя (11)
Барадулін Р. Эвангельле ад мамы (10)
Вядэмак Лысагорскі. Сказ пра Лысую гару (10)
Дайнека Л. Меч князя Вячкі (10)
Ілюстраваная храналёгія гісторыі Беларусі (10)
Караткевіч У. Нельга забыць (10)
Карскі Я. Беларусы (10)
Скарына. Энцыклапедыя (10)
Алексіевіч С. Цынкавыя хлопчыкі (9)
Археалёгія і нумізматыка Беларусі. Энцыклапедыя (9)
Мелех I. Палескія хроніка (9)
Цётка. Скрыпка беларуская (9)
Адамычкі В. Чужая Бацькаўшчына (8)
Брыль Я. Путшкі і гнёзды (8)
Быкав В. У тумане (8)
Гілевіч Н. У добрай згодзе (8)
Каліноўскі Кастусь (Беларускі кнігазбор) (8)
Крапіва Кандрат. Хто съмвіца эпошнім (8)
Лысьнікі М. Жыве Беларусь (8)
Лысьнікі М. Міколка-павароз (8)
Менская вісна — 1996 (8)
«Наша Ніва». Факсыміле (8)
Некрашэвіч С. і Байкоў М. Беларуска-расейскі слоўнік (8)
Салавей Алеся. Нягускія краса (8)
Сыс А. Пан Лес (8)
Цітоў А. Гарадзкая геральдыка Беларусі (8)
Чаропка В. Уладары Вялікага княства (8)
Адамовіч С. Каханыне пад акупацыяй (7)
Крапіва Кандрат. Байкі (7)
Купала Янка. Курган (7)
Мальдзіс А. Беларусь у лютэрку мэмуарнай літ. XVIII ст. (7)
Раманюк М. Беларуское народнае адзіннене (7)
Сачанка Б. Сынцяна сны аб Беларусі (7)
Станкевіч Я. Бел.-расейскі (вялікалітуска-расейскі) слоўнік (7)
Статут 1588. Сучаснае выданне (7)
Сто пытанняў і адказаў з гісторыі Беларусі (7)
Танк Максім. На этапах (7)
Чорны Кузьма. Трэцяе пакаленіне (7)
Шчакаціхін М. Нарысы з гісторыі беларускага мастацтва (7)
Энцыклапедыя прыроды Беларусі (7)
Адамовіч А. Карнікі (6)
Адамовіч А. Хатынская аповесць (6)
Беларускія мова. Энцыклапедыя (6)
Гайдук М. Паратунак (6)
Гарэцкі М. Віленскія камунары (6)
Гарэцкі М. Камароўская кроніка (6)
Караткевіч У. Сівая легенда. Ладзьдзяя роспачы (6)
Купала Янка. Шляхам жыцця (6)
Лёсік Я. Творы (6)
Лойка А. Скарына, або Сонца маладзікова (6)
Пазыњак Э. Сапраўдныя аблічча (6)
Разанай А. Шлях-360 (6)
Сокалаў-Воюш С. Кроў на сумётах (6)
Туга па радзіме (пэзія беларускай эміграцыі) (6)
Чаропка В. Храм бяз Бога (6)
Юхо Я. Кароткі нарыс гісторыі дзяржавы і права Беларусі (6)
Адамовіч С. Плавільшчыкі расы (5)
Анталёгія беларускай пазэй (3 т.) (5)

ГЕРОІ І АХВЯРЫ

Фільм «Адважнае сэрца» з удзелам Мэла Гібсана выйшаў у перакладзе на беларускую мову

От здарылася. Жыў у нашым мястэчку адзін добры чалавек. А потым ехаў з пушчы лесавоз, зачапіў яго бервянем. Памёр, а дзеци збэсціліся. Сын сядзеў, кажуць, і працуў недзе пасля турмы. Дачка скурвілася дыў нарадзіла байстручка. Бегае цяпер сам сабе: смаркаты, мурзаты, нахабны і зладзейкаваты. Хто пра ягонага дзеда згадвае? Дзіцё тое людзям, як стрэмка.

Бывае гэтак і з цэлай нацыяй. Курды, баскі, чачэнцы... Трапілі яны, як Марка ў пекла. Ганіць іх па-усякаму: крываносыя яны, і крывадушныя, і крыважэрныя. Надта беспакойныя. Трэба супакоўваць. Што ім муляе?

Насамрэч, усё ў іх як у астатніх. Толькі волі бракуе. Волі ў сваім краі. Краю свайго німа ў іх. Нібыта на сваёй зямлі жывуць... і не на сваёй.

Вялікая дзяржава, як багаты чалавек, калі прыдбала што, задарма не аддашыць. У вялікай дзяржавы ёсьць закон і войска, гроши і судзьдзі, шпегі і каты. Усё ёсьць, каб трывамаць свой парадак. Знойдзеца заўсёды вяроўка ці сякера на долю якога там

МакВолеса ці Каліноўскага. Бо паміж незадаволеных, якіх шмат, бывае народзіцца адзін, пра якога складаюць потым казкі і міты.

Ці хацеў МакВолес прагнаць ангельцаў? Так. Але перш ён хацеў мець зямлю, жонку, дзяцей і нікога не чапаць. Сам гэтак казаў. А ці хацеў ён жудаснай і пакутлівой сабе съмерці? Не.

Стань на калені і жыві, дазваляюць слугі вялікай дзяржавы. Аддай свае гроши нашым судзьдзям, кажуць яны. Аддай сваіх сыноў, каб яны забівалі нашых ворагаў, патрабуюць яны. Але судзьдзі тыя судзяць на нашым законам і ворагі тыя нічога нам не павінны, бо дзяржава наша. Што рабіць?

Нехта цярпіць. Герой паўстает. Ён перамагае. За ім ідуць. Працягніць нянявісцю, болем, страхам, брудныя, няголенія, бязылітасныя мужчыны. Іншых мала на вайне. Яны не ўцякаюць, бо згадзіліся памерці. Съмерць побач. Ня кожны ўстрымеца, каб не рабіць дрэннага.

Калі войска паўстанцаў падыходзіць да гораду, людзі пепрад ім уцякаюць, каб скаваца

BRAVEHEART

за мурамі. Проста людзі. Цягнуць нейкія блябехі, гоняць авечкі. Авечак жа могуць адабраць і звесыць, а жанчын — згвалціць. Бе гэта — вайна. І ад таго, што яна за волю, за родны край, за зямлю крэўных, вайна ня робіцца іншай.

Асырыя, Ягіпет, Рым, Арда, Расея, Аўстрыя, Брытанія, Турцыя, Трэці Райх, СССР: колькі было імпэрыяў і знькліка. Дзе тыя, што стваралі і разбурали іх? Сплюваюць рокі крыві. Застаўца аскепкі ўспамінаў. Гонар нацыяў за сваіх герояў, што нарадзіліся ў свой час.

А каторыя пасльышаліся ці не пасыпелі? Як той аказаў, што буй кароткімі чэргамі з гарышча

падпаленай хаты ў 54-м? Гэта шарагоўцы, ахвяры.

Пра тое, што можна аддаць за волю, пра тое, што мусіш аддаць за волю, — фільм з Мэлом Гібсанам пра героя. Моцны і сумны. Фільм агучаны па-беларуску, і мова тут гучыць натуральна. Няхай бы падлеткі глядзелі. Выходзівалі ў сабе павагу да патрэтызму.

Але ня дай Божа, каб беларусам зноў спатрэбліся героі.

Міхал Залескі

4 сакавіка ў Беларускім відэаклубе працягваеца прэм'ера «Адважнага сэрца» ў перакладзе на беларускую мову. Квіткі за 100 рублёў. Пачатак а 17-й.

ВОЙСКА

ДАСЬЦЁБКІ

Рэальнае вайсковае быцьцё грунтуецца на прынцыпе: «Дасьцябца можна ѹ да слупа». Дасьцёбкі таму маюць самы шырокі распаўсюд. Навабраныя ваякі ня маюць права хаваць руку ў кішэні. Для парушальнікаў прадугледжваецца дзеясная санкцыя — зашыванье кішэнія на пэўны тэрмін (звычайна на 1—2 дні, бо потым сяржанты забываюцца). Гэтаксама не Ѹхвалеца, калі ў жаўнеру незашпіленыя які-колькі вузік. У такім разе ён адрываецца ці адразаецца лязом.

«Па духані» (у першыя месяцы пасля прызыву) нельга гучна выяўляць свайго жаданія вярнуцца дадому. Іначай можа быць сарганізаваны адмысловы «шлях дамоў» — «дук» (малады салдат) уздымаецца на руках, трывамаўчыся за сьпінкі ложкай, над падлогай і выконвае рухі на гамі (імітацыя дарогі). Шлях можа дужа засягнуцца: салдат «прыходзіць дамоў», а дома нікога німа, дык ён мусіць «ісці» да мамы (таты, брата і г.д.) на работу па ключы. Акром таго, ня варта выказваць сваю ахвоту чагонебудзь зесьці. У адказ звычайна можа прагучыць: «Што, не падабаецца? Калі на гэты запыт будзе адказана становічча, тады ладзіцца «кармежка». Зазвычай гэта бохан чорнага хлеба, які трэ

зесьці за вызначаны час, пасля чаго выпіць 1—1,5 л сырое вады. Спажыванье хлеба (ці булкі) можа адбывацца ў працэсе адцікання ада падлогі. Накормленыя звычайнай скардзіцца саслужкіўцам на хуткае спаражненьне страўніка праз ванітаванье.

Дасьцёбкі становяцца нед'емную частку ацэнкі разнастайных работай у войску. Як бы ты ні чысьціў боты, шараўваў «чкі», мыў падлогу, камандзір абыклым парадкам можа адцеміць маладастатковасць выкананай работы. Пры гэтым адбываецца апэляцыя да нейкіх мітычных «армейскіх мерак». Пры шыхтаваньні, ставячы роту на «зважай», сяржанты патрабуюць спыніць усе варушэнні, што выкананы практична немагчыма. Акром таго, як бы ты ні стаў на «зважай», можа адбывацца загад падніць галаву вышэй. «Вот там, панаці, ваш дзембель», — паказваючы на нябёсы альбо столь, навучаючы маладых байдоў сяржантам.

Агулам армія ёсьць лесьвіцай дасьцёбак, якія пачынаюцца адразу, ад шарагоўцаў. Шарагоўцы дасьцёбываюцца адзін да аднаго. Адметнае прайвішча гэтага — дзеадушчына.

Сяргей Балахонau

зесьці за вызначаны час, пасля чаго выпіць 1—1,5 л сырое вады. Спажыванье хлеба (ці булкі) можа адбывацца ў працэсе адцікання ада падлогі. Накормленыя звычайнай скардзіцца саслужкіўцам на хуткае спаражненьне страўніка праз ванітаванье.

Бываючы ў адпачынку ў родным гарадку, я упартка шукаў прывабныя сюжэты. Што гэта можа быць? — гадзінамі разваражай я. Вядома, гісторыя. Калі яе «рэстаўруюць» прафэсійна і патрыятычна. Што было на месцы тваўгай паселішча раней, што за людзі тут жылі, якія падзеі адбываіліся, якія легенды нараджаліся. Гэткае рамантычнае краязнаўства, бяз казак пра ВОВу. Патрабнае то, чаго німа ў правінцыі. А німа мясцовыя мітаў (хутчай яны забытыя, пахаваныя), адметных культурніцкіх постацій (акрамя Ўладзімера Арлова, які ўпартка «рэстаўруе» гісторыю Полаччыны, ніхто больш гэтым мэтанакіравана не займаецца), німа мікрагісторыі. Дастатковая пагартаць раённыя таміны «Памяць»,

каб пераканацца ў тым, які намрыхтуеца культурніцкі канцэкт.

Былое беларускае патрыярхальнае жыцьцё, жыцьцё нашых съветлых, згорбленах бабулек, здаецца, канчаткова забываецца. Ягоныя культавыя рэчы — розныя пранікі, кашы і вышыванкі — знайшли апошні прытулак у этнографічных музеях. Калі патрыярхальному на замену хутка ня прыйдзе мадэрны нацыянальны лад, дык і сама беларушчына зойме месца за вітрачы.

Вялікую працу ў кірунку «узяць жыцьцё ѿ свае рукі» ў 20-х гадох правляло літаграфтаванье «Маладняк». «Маладнякоўцы» амаль усю Беларусь ахапілі сваімі філіямі. Менавіта Алесь Дудар, адраджаны ў Полацак, з «Полоцкага пахаря» зробіў «Чырвоную Полаччыну». Альтэрнатывы не існавала, можна было зрабіць толькі «Чырвоную», але — беларускамоўную. Нешта падобнае ў апошнія гады спрабавалі рабіць «маладафронтайцы». Але вынік іх працы значна слабавы. Ужо праз год ад дзеяйнасці МФ у правінцыі не засталосі і съледу. А вось полацкі «Маладняк» пасля сябе пакінуў: трэх літаратурных альманахі, легенды і міты «маладнякоўскага» жыцьця; літаратараў; «Чырвоную Полаччыну», якую і зараз пад называю «Полацкі веснік» выхадзіць па-беларуску.

Між тым, што тычыцца Палацку, дык тут бласконцае поле працы і праблемай. Асабліва — з гісторыяй першай паловы і сярэдзіны XX ст. Арлоду на сёлетнія сустэрэчы землякамі ўжо паабяцаў, што неўзабаве засядзе за кнігу пра полацкую нідаўную мінуўшчыну. А што рабіць Крычаву, Хоцімску, Ашмянам, Копыљу, Салігорску, майму роднаному Жодыню? (Мая бабуля заўжды называла гэтае места — Жодын.) Калі вы не Арловы, дык хача б стварайце сёньняшную жывую гісторыю свайго места: мастацкія і фотавыставы, сустэрэчы з пісменнікамі, літсуполкі, выданні кніг і газэц, запіс мясцовых паданінняў і ўспамінаў старых людзей і публікацыяў ў раёнках, зборы старых фотаздымкаў...

І прывабныя сюжэты самі вас адшukaюць.

Алесь Аркуш

Навіны

CD Сьвіцязянка

Студыя «Каўчэг» выпусціла кампакт-дыск «Вакальна-сымфанічнае паэма «Сьвіцязянка» паводле матываў аднайменнай паэмы Адама Міцкевіча. У запісе дыску ўзялі ўдзел Сымфанічны аркестар беларускага радыё і хор пад кірауніцтвам Віктара Роўды. Аўтары музыкі — кампазытар і мастак, сябра суполкі «Пагоня» Йосеф Грыцкевіч. У Нацыянальнай бібліятэцы толькі што прайшла ягоная выставка «Музыка ў колеры». Грыцкевіч сам аформіў свой кампакт-дыск — скарыстаў сваю графічную працу «Восенская мэледыя».

Жыдоўская партызанка

У менскім выдавецтве «Мэдисон» выйшла ў перакладзе на беларускую книга «Як мы перажылі Галакост зь яўрэйскім партызанскім атрадам у Беларусі». Аўтары мэмуараў — Доў Коган, адзін з кіраунікоў камітэту былых наваградцаў у Ізраілі, і ангелец Джэк Каган, які стварыў у Імператарскім Ваенны музее ў Лёндане сталую экспазыцыю пра вынішчэнне гітлераўцамі гэбраў Наваградку. Падобная экспазыцыя цяпер маецца і ў краязнаўчым музее самога Наваградку. Паводле аўтараў кнігі, галакосту паспрыяла тое, што савецкія ўлады забаранілі гэбраям у пачатку вайны эвакуявацца на ўсход (праз былу савецка-польскую мяжу прапускалі толькі тых гэбраў, што мелі партбілет). Наваградзкі гэбраўстварылі цалкам унікальную звязу — буйны партызанскі атрад, які налічваў ажно 1200 членоў. Атрад братоў Бельскіх вызваліў вязняў гета, ладзіў дыверсіі на чыгуцьні, біўся з жаўнерамі Арміі Краёвай. Пасля вайны ацалелыя разъехаліся па ўсім сьвеце. Нічога не засталосі і ад наваградзкіх гэбраўскіх могілак з 500-гадовай гісторыяй, пішуць аўтары: з тых надмагільных плітаў пабудавалі гаражы. Юрый Барысевич

2 гады «Навінкам»

Галоўны рэдактар аднаго з найбуйнейшых беларускіх выданняў упікаў «Навінкі» за тое, што «гэта аналаг расейскіх «Лялек», толькі з той розніцай, што «Лялкі» съмняюцца з усіх палітыкаў, а «Навінкі» съмняюцца толькі са сваіх — апазыцыі». Красамоўным адказам на гэты папрасіў публіку сказаць колькі добрых словаў пра выданьне, пра тое, як яна яго любіць. Але адному ўдзельніку мікрофону не далі. Бо той усё стараўся дамагчыся адказу на пытанье: чаму вы крытыкуеце толькі апазыцыю, але не афіцыйныя ўлады? Вядучыя ня дай мікрофону на такія быццам ахвотныя словаў, што «афіцыйныя» ўлады — гэта проста съмешна і не цікава, каб наўват пра гэта згадваць. Ня хочуць, бачыце, съмшлівія «Навінкі» «съмечыся разывітвацца» зъ цяперашнім рэжымам.

Алесь Туровіч

Адам ГЛЁБУС

Калі зьбираешся ў дарогу, кладзі ў кішэню два пашпарты. І пад час канфлікту а сразу аддавай адзін пашпарт міліцыянту, паліцыянту ці пакрыўданаму табой чалавеку. Такое ўражвае й гасіць страсьці. Вораг шалеет, кречыць, біцца лезе, а ты: "На мой пашпарт і супакоіся". Тоненькая кніжачка, а супакоіве, як магутны транквілізатор. Пачынаеца чытаньне, гартањне, разглядванье. Агрэсія пераходзіць з цябе на паперу. Калі пашпарту няма, замяні грашым. Разгарні кашалёк, пакажы, колькі ёсьць грошай, і аддай большую палову. Гроши ўзьдзейнічаюць горш за пашпарт, але безадмоўна. Пашпарт, вядома, лепшы сродак. Толькі далёка ня ў кожнага іх два. А вось адзіны пашпарт аддаваць ня варта. У мянене два пашпарты, і я могу сабе дазволіць адзін запусціць на абаронныя дзеяньні. Адкуль узяўся дублікат? Выпадак.

Я ішоў на мітынг пратэсту. Мы, беларусы, супраць суседній Русі дзеяць гадоў ходзім на акцыі пратэсту і б'емся зь мянтамі, тымі самымі, што выдаюць пашпарты, б'емся зь беларускімі паліцыянтамі. Пагаворыць, што ў душы нашы мянты за нас. Напэўна, яны за нас, як і паліцаі былі за нас, як партызаны былі за нас. Асабіста я скарыстаў момант і за дзесяць хвілінай да пачатку акцыі зайшоў у мянтоўку, каб забраць новенкі пашпарт з залатой Пагоняю на вокладцы. У аддзяленні, што каля кінатэатру "Перамога", была процьма аманаўцаў у шаломах з дубінкамі. Некаторыя мелі аўтаматы. Мне выдалі пашпарт і ў мітускі забыліся забраць стары савецкі.

З двумя пашпартамі ў кішэні я ўзьдзейнічаю у бойцы каля гастроному "Пад гадзіннікам", што наспраць КДБ. Народу абапал скарынаўскага праспекту было процьма. Хлопцы з "Белага легіёну" паспрабавалі выйсці на праезнную частку. Тут і пачалося. Мянты, якія нібыта насты, пачалі нас зьбіваць, хапаць і кідаць у машыны. Жадання вяртадца ў пастарунак, хай сабе ў з двумя пашпартамі, у мянене не было. Эта ў той дзень у аддзяленні склала пратакол, зь якога вынікала, што цалкам глуханямі хлопец выкрыківаў антыпрэзыдэнцкія лёзунгі і лаяўся матам. Думаю, і ты не захацеў бы ў такі пастарунак. Але адна справа хацець, а іншая — мець.

Вось у дзяцінстве я хацеў двухколавы ровар. І бацька набыў такі ровар у дыплямату Калбасеву. Дыплямат, як і мусіць быць, ездзіў за мяжу на перамоўы і прывозіў рознае ўсялякае. Прывёз ён і дзіцячы ровар — блакіты, з тоўстымі жоўтымі коламі, німецкі. А дачка дыплямату — Люда — адмовілася кататца на ім. Ровар прадалі нам.

Я навучыўся кататца ў адно імгненіне. Сей і паехаў, нібыта ўсё жыцьцё ездзіў на двухколавым ровары.

Бацька зьбираўся пайсці ў краму "1000 дробязяў", я напрасіўся паехаць зь ім. Тым больш, што мне ў сэкцыі фігуранага катанінага загадалі прынесць тэнісны мячык. Бацька ішоў, я ехаў побач. Ад вуліцы Кузьмы Чорнага да парку Чалюскінца спускаецца вузенькая вулка. Я пачаў набіраць хуткасць. Бацька яшчэ быў на гары, а я ляцеў унізе. Раптам з-за рогу зъявіўся мужчына з дзяўчынкой. Каб не задушыць дзяўчынкі, я паехаў на дом. Пярэднія кола ўскочыла ў дзірку паміж сцяною і вадасцёкавай трубой. Я пераліцеў праз руль і рэзнуўся галавою ў бляху. Каб на цэглу, дык прытомнасць зварнулася б значна пазней, калі б наагул зварнулася. А так я расплюшчыў вочы ў чужой ванінне. Чужая жанчына ўбачыла праз вакно аварыю. Выбегла, узяла мянене на рукі і занесла ў сваю кватэру. Яна аблывала мие твар, калі я апрытомніеў.

У краму "1000 дробязяў", што наспраць парку, бацька мянене звадзіў, мячык мы прыдбалі і дамовіліся, што мame ня скажам пра аварыю, пры якой я наляіцеў галавою на трубу. Я ўсё не сказаў. Выкладаў ўсё бацька. Дома я скруціўся на фатэлі і заснуй. Маці спытала ў бацькі, чаму я сплю пасярод дня. Бацька раскалоўся. Мянене пабудзілі ў павялі да доктара. У бальніцы абвязала галаву бінтам і ска-

Фота Алены Адамчук

АВАРЫ

А п а в я д а н ь н е

залі, што я атрымаў першое клясычнае страсенне мазгоў.

Другое страсенне было не клясычнае, бо я не звязаўся ў лякарню. Я ехаў у грыбы. Разагнаўся з горкі, каб на хуткасць праскочыць кавалак дарогі, запенснай пяском. Не праскочыў. Руль вырвалася з рук. Я кульнуўся на пясок. Мякі, шаўкавісты, цёплы быў наш беларускі пясочак. Але пабіўся я моцна. І грыбоў у той дзень не называў. І можна было б зрабіць высновы, але я зрабіў іх у іншы бок, на карысць лепшага ровара.

З першых стыпендыяў наадкладаў рублёў і прыдбала спартовы ровар "Спадарожнік". Тры хуткасці, тармазы на абодвух колах. І не дапамагло, зноў трапіў у аварыю. Непадалёк ад Кальварыйскіх могілак я вырашыў праскочыць скрыжаванье на жоўтае съятло. І не паспіеў. На мянене лецелі два легкавікі. Добра, што "жыгулі" ішлі на мэтры два падперадзе "масквічі". "Жыгулі" ўрэзалі мне па пярэднім коле. Мой ровар разъвярнула на 90°, і "масквіч" не зачапіў зусім. Вадзіць "жыгулі" ablایваў мяне густым рэсейскім брыдкаслоўем. А я маўчай. Мову заняло. Цяпер я выдатна ведаю, як адыме мову. І жанчына, што сядзела ў праклятых "жыгулях", так і сказала: "Што ты кречыш на яго? Паглядзі, яму мову заняло!" "Што я кречу, ...? Што я кречу? А каб я забіў гэтага разъя... і сеў у турму? Зараз я яго ў мянтоўку здам!" Шафяруга выскачыў з машыны і пачаў съвітаць у міліцыянцкі сіўбісток. Тут мова ўярнулася. "Ідзі ты ў сраку, мудак! Сам пёрся на чырвонае съятло!" Можа мы б і пабіліся са съвістуном, каб не ягоная жонка. Сардэчная трапілася кабета. "Ён загаварыў (гэта пра мянене), ты чуеш (гэта да съвістуна), у яго ўсё нармальная, паехалі". І яны паехалі, а я пакаціў ровар у бліжэйшы двор, дзе сядзеў на лаўцы, можа, гадзіну. Рукі ногі каласціліся. Так заўсёды паслья авары ў мянене руки і ногі калоцяцца. І ў Москве калаціліся.

У аэрапорце "Шарамецьева" мянене з братам сустрэў пісменык Воўка Сотнік. Сыцілы, выхаваны чалавек, а як нап'ецца, заводзіць кружэлку: "Я — вялікі рускі пісацель. Я — вялікі..." Так і карціць спытаць: "Дастаеўскі?" Толькі я не пытаюся. Воўка чалавек добры. У ягонай жонкі Танькі машына адрезала дзівзага. Воўка даглядае, носіць на руках, любіць сваю Таньку. Кранальны выпадак. Таньку з Воўкам пішуць раманы пад рэсейску. А яшчэ пішуць артыкулы ў часопісы і газеты пра значнасць сваіх раманаў. Такі ў іх сямейны літаратурны бізнес. Тое-сёе Воўка пісаў і для майго выдавецтва.

Ён сустрэў нас у аэропорце. Мы пагрузіліся ў "опэль" і выехаў на трасу. Я сядзеў ззаду, брат — сьпереду. Я зірнуў прававаруч і ўбачыў, як здараўены "мэрсэдэс" павольна наплывае на нашу машынку. Ён не наплываў, а ляцеў. Але ў таякі моменты ў мянене расцягваецца час, робіцца марудны-марудны. Мая душа выскочыла з цела і павіслі побач з машынаю. Так што аварыю я пабачыў адразу ў двух варыянтах: знутры ў звонку. У машыне мянене ўразіла, як таргануліся галовы спадарожнікаў. Як не адварваліся?! Чалавек — істота крэпка сканструяваная. На вуліцы бампэр уеўся ў дзізверку, за якой сядзеў брат. Душа баязліва вярнулася ў цела. Я ня стаў яе дакараць. Жыць без душы, хай сабе ў баязлівай, не выпадае. Усё ж я — чалавек. Грузін з "мэрсэдэса" прапанаваў ад'ехацца ў разабрацца. Мы ад'ехаліся, але не разабрацца. Да нас падрулілі мянты. О, гэтая маскоўскія мянты! На фотавыставе Национальнай геаграфічнай супольнасці з дзесяці тысячай карпінок толькі адна была пра Росею. За то гадоў, з дзесяці тысячай, адна — з маскоўскім мянтам. І вось такі вяпрук нас залавіў. І пачалося... Уцяклі з месца авары, хацелі схаваць злачынства. Грузін ўцёкі каштавалі пяцьдзясят даляраў. Воўка сплаціў кабану ў фуражцы амэрыканскую дзясятку. Морда не захацела браць рэсейскім рублямі. Як там ні было, а грузін адрамантаваў "опэль". Сам адрамантаваў. Ён быў яшчэ й аўтамэханікам.

А я, калі трапляю ў інцыдэнт, нічога адрамантаваць не могу, даводзіцца сплючаць грошы. Часам набягаюць немалыя сумы. І як яны будуць малымі, калі за адзін раз мая жонка пабіла чатыры легкавікі? Бум! І "опэль", "жыгулі", "фальксваген" і "масквіч" пашкодзіліся ў розных ступенях.

Ехалі мы з грыбоў. З грыбамі, ты заўважыў, у мянене непрыемнасці другі раз. Пачалася залева. Грыбнікі пазалазілі ў машыны і выпаўзлі на дарогу. На гарачы асфальт ліло, як зь вядра. Дарога ператварылася ў каток. Пад Лагойскам жонка мне сказала: "Паглядзі, які "мэрсэдэс". І сапраўды, па сустречнай падаласе да нас набліжаўся выдатны экзэмпляр, вялізны фургон. Калі нашы вочы зірнулі наперад, было запознана нешта рабіць. Наш "опэль" тараніў багажнік "жыгулі". Мой лоб падалаваў шкло ѹ намаляваў на ім зорку з трэшчынай. Калі я выкараскаў з машыны, на мянене пайшоў дзядзька з кулакамі. "Ты што, гад, нарабіў? У мянене жонка на дзяўчынам месцы!" Як якое здэрніне, усе думаюць на мянене чамусыці. З усіх выбіраюць мянене за вінаватага. Можа, твар зладзейскі? "Сам ты, мудак! Не па-

казаў, што тармозіш". "А я, б..., і не тармазіў. Я ехаў. Ціха і нармальна ехаў. А ты, б... даў мне ў сраку. А ў мянене жонка праз тыдзень родзіць". "А мая жонка за рулём сядзела. Стой і не п...". Вакол нас назьбіраўся на тоўстай аварынік. Жонка плакала. Яе не чапалі. "Хай мянты разбіраюцца!" Усе разышліся ў закурылі ў чаканыні даішнік. "Трупы ёсьць?" — першае, што мы пачулі ад старшыны. "Няма!" "Ну, і дзякую Богу. На гэтым месцы ў нас кожны год нябожчык ёсьць". Пра трупы даішнік гаварыў так, як рыбак пра щучапакоў. Рыбнае месца ў іх там пад Лагойскам. Топчуны парасыпаныя на дарозе грыбы, мянты мералі ў малівалі карціну здарэння. Вінаваты быў ясна хто. Ворагаў у нас хапала: два чарнавітыя начальнікі ў зялёніх гумовых ботах з "масквіча", два маладыя бізнесмены з "фольксвагена" і сем ідзеўтаў з "жыгулі". Цяжарную з "жыгулёнка" звазілі ў больніцу на "хуткай дапамозе", але пашкоджаныя ня знайшли ў прывезэлі назад. Мент адвёў мянене ў поле і сказаў, што патрымае пасярэдніх хвілінай пятнаццаць-дваццаць, каб мы пасыпелі адараўца. Маўляў, боек на дарозе яму ня трэба. За месяцы трох я сплаціў грошы за "жыгулі" цалкам і за рамонты трох машины. Дарагі грыбы былі тым летам. Але што наракаць. Жывы, здаровы, і дзякую Усявишнічу.

"Ты Богу. Богу дзякаваць мусіш! Сівецку ў царкве ці куды ты там ходзіш, пастаў. Каб так упішыцца ў жывым застацца. Гэта толькі Бог можа зрабіць!" — крычаў пракурор Сава з Ашмянай на трасе Менск—Вільня. У Савы калаціліся рукі ў трэслася галава. "У мянене язва адкрылася на нэрвовай глебе. Я ў Менск на лекі ехаў. З бальніцы ўцёк. І тут вы. Каб я руль ня вывернуў — усім капец!" Сапраўды, каб пракурор... Але мадэлявацца сваю съмерць дазваляюць адно са мазабойцы. А я з жонка ехаў зусім не на ўласнае пахаванье, а на прэзентацыю. Жонка ў мянене майстар рабіць дзяўчатаў вечную прыгажошць на фота. І ня дзіўна, што ў часопісе "Гарпэр базар" з'ёў зрабілі інтэрвю. Пра яе знялі рэкламны ролік на Літоўскай тэлевізіі. На прэзентацыю часопіса з'відэролікам мы й несіміся. Надвор'е стаяла яшчэ тое: сінег з даждом і ветрам. Два разы мы спыніліся, каб лёд з лабавога шкля пазыдзіраць. Хуткасць была недзе пад сотку. І яе хапіла, каб нас панесла на лёдзе. І панесла. І вынесла на сустречную паласу, дзе ехаў хворы пракурор. І амаль пранесла міма. Я думай, пранесла, дык ні. Наш "опэль" сракаў рэзнуўся ў лыч ягонай таратайкі. Рэзнуўся ѹ паляще пад адхон. Бляха-апранацца, я не прышпілены пасам сядзеў. За хвіліну да авары адшпіліўся. Шукаў запальнічку па кішэнях. Знайшоў, закурвае асуджаны на съмерць перад пакараннем. З цыгарэткаю ў зубах я ў перакуліўся, спачатку на дах, потым зноў на колы. Абмацаў сябе. Здаецца, жывы. "Ты жывая?" "Жывая!" Выляцец з машыны, каб адскочыць, бо рэзнуўся бэнзабакам. Ні думу, ні агню. Ужо лягчэ. Іду сабе па сънегу на дарогу. Паглядзець, ці не забілі каго. А да мянене сіві дзядзька ляціць. "Ты, ты, ты што нарабіў?" "Стой і маўчи. Стой і маўчи. Пастаім хвілінку. А потым пагаворым", "Правільна". Пастаялі, пак, рылі. Ён з кішэні пракурорскае пасыпэдчанье дастаў, а я пашпарт — той, стары, запасны. "На пашпарт і супакоіся". І ён крэху астый. Далей ён назваў, колькі хоча за тарантайку. Я разгарнуў партманэтку, аддаў амаль усё, што меў, і, канечнече, засцяўся вінен. Пракурор — чалавек дасведчаны, хто, як і наш беларускі пракурор ведае, што ў судах праўды няма-шака.

У Вільню мы даехалі аўтостопам, і ўсю дарогу літоўскі гандляр будматэраламі распавядаў, дзе ў як на трасе Вільня—Менск б'ющца машыны.

На прэзентацыі барадаты мастацтвазнаўца да майсторы вынашай рэзюме: "Вось так людзі ў прыходзяць да Бог

12 НАША НІВА

ТУРМА

СНОБЫ З УСХОДУ

З увагі на інтэграцыйную трасу апошніх гадоў, трэба асобна сказаць пра грамадзян Расейскай Фэдэрацыі ў нашай калёніі. Сярод небеларусаў тут іх, бадай, найбольшая колькасць.

З тых часоў, як па ўсіх напрамках сёняшняга жыцця ўсchaюся інтэграцыйны лімант, я вельмі раўніва прыглядаюся да тых, з кім у будучыні, магчыма, прыдзеца зыліца ў жарных абдымах братнія любові. Мала хто ўсур'ёз задумваецца пра наступствы хаўрусу з Расеяй з турэмнага боку. Мне здаецца, што менавіта тады нашы родныя й без таго кволыя (у сэнсе здольнасцяў барацьбы з сапраўднай злачыннасцю) праваахоўныя органы завышаюць па-сапраўднаму. Во пацякуць шматводнай ракой у Беларусь чырвоныя марынarki «сонцаўскіх», «тамбоўскіх», «яраслаўскіх», безвіль іншых дробных і буйных бандыцкіх груповак, а таксама легіёны «вольных маскоў» крадзяжкоў і гвалту.

Расейцы ў калёніі — жудасныя сноўбы. Яшчэ й вельмі пагардлівыя. Прыйтым зусім беспадстаўна. Увесе час яны енчаць аб тым, якая дзярмовая краіна Беларусь, які гэта мянтоўскі край, які скамарох Рыгоравіч, які тут затурканы, другасны народ і г.д. Яны трymаюцца асобнымі групкамі, лічачы сябе вялікімі эстэтамі, з вышыні гледзячы на астатніх. Між тым, астатнім гэтае стаўленне абсалютна па фені. Усе гэтыя незрэалізаваныя «новыя рускія» жлабы нагадваюць парсанажаў вядомага анекдоту пра няўлюёнага Джо. Няўлюёнага таму, што нікому не патрэбны. Сапраўды, усе гэтыя вышэй азначаныя вязні — гэта ніжэйшы эшалён расейскага крыміна-

літэту, які пацягнуўся ў Беларусь, дзе яшчэ ў пэўным сэнсе нічога не падзелена (NB: але мы з вамі добра ведаем, хто на самой справе ў беларускай хаце гаспадар!). — празрыстая мяжа, побач настая Польшча, аўташа ёўрапейскага значэння і да таго падобныя спакусы.

Цікавая дэталь: у дачыненіі да амаль усіх асуджаных расейцаў ажыццяўляецца своеасаблівы «апартэйд» з боку нашых айчынных суддзяў. Бедакі атрымалі дадаткова 2—3 гады звыш звычайнага для падобных дзеяньняў тэрміну літаральна «толькі за тое, што ты сюды прыехаў». Іншым сказам, за што братка-беларус атрымлівае пяць-сем гадоў турмы, расеец — усе дзесяць, а то й больш.

...Тутэйшыя рускія «пацаны» найбóльш прымечным заняткам чамусці літаць набыццё і гарантанье выдатна ілюстраўваних «аўтамабільных» часопісаў. Лічаць сябе выбітнымі знаўцамі ў гэтым галіне. Але аб якасцях уласных самаходаў съціпля не распавядаюць. Ну, і канечно, паводле іхных легендаў, кожны меў у сваіх маршансках нейкі ашаламляльна прыбытковы бізнес, меж баксаў, тузвін даўганогіх мадэлек-плюбоўніц, уласную «бэрэту» ў кішэні і кожны неаднаразова ўдзельнічаў у крывавых «разборках». Калі мяне «дастасе» слухаць гэтае трывыненне, я заўжды задаю прамоўцу забойна пытаньне: «Калі ты такі з усіх бакоў круты, дык навошта ты да нас прыпёрся?!

У цямнага адказу яшчэ ніколі не было...

Зьміцер Гарбуноў

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Сержуку П. зь Берасця. Не спрабуйце ўвагаць рэчаіснасць у метафару. Няплюнныя шлях. Усе вашыя высновы патрабуюць пыталыніка на канцы, бо ж і канфармізм — не абраца чалавецтву, а зусім неабходны складнік сужыцця грамадзства з дзяржаваю; і ня толькі авечае або ваўчынае рэгулюе жыццё грамадзства, а яшчэ і, калі хочаце, ластайчынае і качынае, боскае і зямное, здаровае і хварое (так праста «дваццаць» сవет!); і «несупадзенне ўласных поглядаў з іншымі» — зусім не здабытак, а непаразуменне — калі вы гаворыце пра погляды, а не пра інстынкт натоўпу. Проблема не ў заганнасці тых ці іншых звязаў, а ў стадыях, «дазіроўцах», этапах, на якіх тая самая звяза можа быць або карысная, або шкодная. Як той канфармізм або супадзенне поглядаў.

Аляксандру Т. з Горадні. У Вас добры артыкул, але завялікі для нас. Мы друкуют матэрыялы памерам да 6—7 стронак, а Ваш — на 32 стронкі. Пропануцьце яго ў нейкі часопіс — «Спадчыну», «Беларускі гістарычны часопіс» або ваш гарадзенскі «Гістарычны альманах».

Аляксандру зь Менску. Гэта здымак невядомага аўтара, перасланы ў рэдакцыю невядомым чытаем «НН». Мабыць, зроблены ў 50-х гадах.

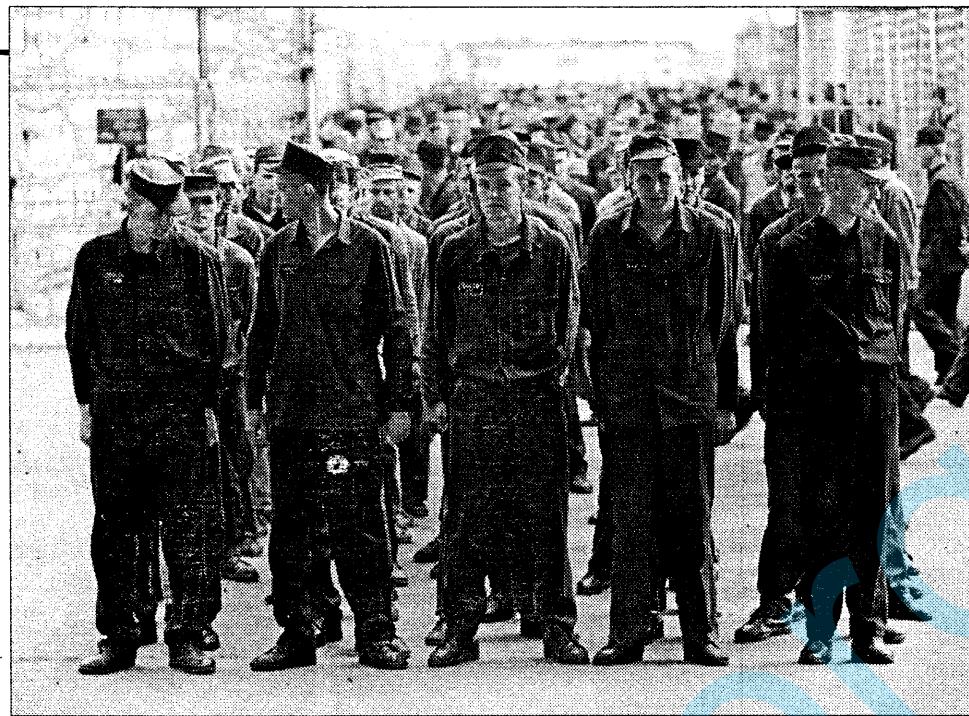
Любові С. з Гомеля. Тоё, што напісаны ў Беларусі па-расейску, расейскія думкі ў выказавае, і беларусы нядзольныя пабачыць у ім нешта цікавае. Што да Дня мовы, дык гэта праграма рэдакцый складаецца з доніцаў тых з нашых чытачоў, якія жывуць у расейскамоўным асяродзьдзі і апісваюць свой досьвед карыстаныя мовою ў гэтым атамчыні і тое, у якія сітуацыі яны пры гэтым трапляюць. Пішыце — надрукуюм. Гэта наш супольны досьвед. Хто робіць газету, пішацца ў выходных звестках. Сядзім мы ў дзівюх рэдакцыях у Менску і Вільні. Што да ўсяго астматнага — чытайце наступныя нумары.

Сержуку З. зь Менску. Ну, Вы накруцілі ўсяго! І песні, і танцы, і замуж, і сэкты. Трэба прости быць засятым і жыць сваім жыццём. Мы прывыклі рабіць тое, што нам даспадобы, тое, што нам здаецца арганічным, карысным для Беларусі, тое, пра што мы разумнеем, мацнеем, багацзем. Мы, а не «народ» ці «моладзь». І праца гэтае прыносіць нам вялізнае задавальненне і стае найлепшым прыкладам і ўзорам. А калі па-чача пададзявацца пад «моладзь» ці «народ», а пагатоў слухаць «сяброву» расейцаў, рабіць тое, чаго, здаецца, нехта ад нас хоча, нічога ня будзе. Людзі чуюць фальш і прыстасаванства. Вось такая Вам заўвага (ці парада) з нашага асабістага досьведу. Друкаваць не надрукуюм, бо напісаны пра ўсё адразу, людзі заблытаюцца.

Я прашу працавачэння
у сп. В. Станишэўскага.
Андрэй Коржыч

Шукаем любую ніфармацию
(з кніг, часопісаў, газет, Інтэрнэт) пра СБМ, БКА, БНС, БКС, НСПБ, НПБ, пра сяброў гэтых арганізацый. Жадае пазнаменіца з тымі, хто яшчэ жывы. Шукаем выданыні таго часу («Новыя шляхі», «Беларусь на варце» і інш.). Умовы Вашыя.
Менск, 220028 а/c 164 Трусліца А.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАННІ

Зьміцер Данскі! Прывітанні ад Мянен! Вялікі дзякую за «Беларускую граматыку! Так трымай! Смутачак Віншу Коціка даражэнкага з Днём народзінаў!!! Няхай шчасціцы! Жыве Беларусь! Касі Віншу ўсіх беларусаў з Вясной-2000! Жыве Беларус!

Віншу Юраску з Днём нараджэння! Я цябе люблю! Сонца табе! Стася Светлагорск! Дзякую табе за Натальлю Пакуш. Барысаў

Футбольныя пэрсыдэык «Offside» віншуе Натальлю Пакуш з Днём народзінаў! Зынцы, усяго добра, веснавога настрою ѹ светлага каханья

Віншу сінія вояк з Днём народзінаў! Каб твае вочы быліні, як неба, з імі можна было бы жыць, але яны, як мора, я баюся ў іх згубіцца. Марыя

Стасенак, ты самая лепшыя. Віншу з нашым Годам і твім Днём нараджэння

Віншу Наташаньку Пакуш з Днём народзінаў! Зыччу Божай ласкі ды міласці. Кахаю цібе і чакаю. Алег

Значкі

Набуду на Вашых умовах значкі і пра паганьдышкія наклейкі. 231469, Дзяляўскі раён, в. Курпяшы, д. 12, Зьміцер Чарнель

ідзі

Tabe iž, Uschod, spatkauńnia dñeñ pryznaču, kali sumleńnia u kajdanach nia ubacu siarod razlož. Norvid Boritesia — poborete. Taras Ševčenko

My — russkije — kako vostorg! Zavajoūnik Bielaruši Suvarou

Zastanycze verynim! Stolbu tvoje swajki kraiyny na trba prasici dazvolu, Bo belarus zagiene!

Mo da 14 sakaŭka razam z pram' eram začyverdzim i nowaya prezzydenta? A, A.G.?

Zapraszao «Saprauđnaya» belarusa A.Г. dla uđezuły u akcijach Yaxny-2000! Жыве Беларусь!

Liczby, час гурtaўca! Budzmy razam!!! BZLPM: A/с 124, 246012, Gomel

Budz' z nami, budz' za nas! Razum suprasci padmeny

panicyzja! BZLPM: A/с 124, 246012, Gomel

«Яны» z zolata pрададzuz'cye usse tote, shto nashi bacyki cianci nekali dařazhaj za jyczyč. Napryklad, volio. Ya Barščezčuk i Aleks

Liczby, paspalitačy, kryvich tienšyia. Zmagajce se lepež za Belarusk, a potym budze VPKL, Rēch Paspalitačy, Kryvichy

Usya praca chalavachay — dzela rotu jaonaga, a duša jaonaja ne naschynačka. Ekspozit 6.7. Na žal...

«Nashai Nive», «Nashamu Slovou» — «Darynia maе...

budzycy adnadmuciam i u godz. Adna tolks zghoda moža nas zahavala, nixaj ha ja nia budze nash zbroj...» Mieczysla kscend Aントон Mačkevič, zabitu расейскim karikatūm.

Muzika, viedza

Nova kropka prodaju belaruskamouanga viedza: 2-pi

paweru uñewormatu «Belarus» (st.m. «Partyzanskaya»)

Vidzaifilmi «Adwakha cserca», «Icusc», «Titya elemant». Prodaz, zapis. Gurtam (ad 9) — znyjka! 220107,

t. 213-43-54

Gazeta «Veras» — infarmacyny dajdżest na 8 stanroch. Zamailejcie: Bielbok, 210032, a/c 29-A; karta, shukau aytara, gazeta@veras.fzs.com

Nash prynycyl: prascycei stavičca da samych siebe i da navalkow. «Radavaja Belarus», Chytajce numar 1, 2000 (lutauskii numar). Ad Vas — kaprata sa zv/a+50 r. Adres: a/c 469, 220030, Minsk

Vy nam — kaprata/30 r. My vam numar «Nashai Nive»

icynnai. A/c 169, 220030, Minsk

Paznamlojusia z aktynnymi muzchynam bez kompliksa u zbabona. A/c 169, 220030, Minsk

kig, peryeddyki

Padlyshy na «Nauvinik», ci zastryelci sabaku i Grzadana. Padlyshy iñdix 63439

Pradam «Belaruskaya narodnaya kazki», 2-e vyd, dal. (Sklad. G. Bartashewic, K. Kabashnicka) — Minsk: Navukai i tznika, 1986. — 512 c. Vul. Cimashenka, 14-2-265, t. 258-43-54

Gazeta «Veras» — infarmacyny dajdżest na 8 stanroch. Zamailejcie: Bielbok, 210032, a/c 29-A; karta, shukau aytara, gazeta@veras.fzs.com

Nash prynycyl: prascycei stavičca da samych siebe i da navalkow. «Radavaja Belarus», Chytajce numar 1, 2000 (lutauskii numar). Ad Vas — kaprata sa zv/a+50 r. Adres: a/c 469, 220030, Minsk

Vy nam — kaprata/30 r. My vam numar «Nashai Nive»

icynnai. A/c 169, 220030, Minsk

Muzika, viedza

Nova kropka prodaju belaruskamouanga viedza: 2-pi

paweru uñewormatu «Belarus» (st.m. «Partyzanskaya»)

Vidzaifilmi «Adwakha cserca», «Icusc», «Titya elemant». Prodaz, zapis. Gurtam (ad 9) — znyjka! 220107,

t. 213-43-52, 240-78-01

Vidzaikasta «Zvychnyye prezzydant / Meneskaya viesna-96», 220107, Menesk, a/c 150

Kali Vy zadaete arymykač katalog bel